

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ČESKÉ GRAMATIKY FRANCOUZŠTINY OD R. 1920

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Autor práce: Eva Kožušníková

Studijní obor: FJEMO

Ročník: 3.

2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponenta práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 14. 5. 2013

Eva Kožušníková

Poděkování:

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Ondřeji Peškovi, Ph.D., za cenné rady, vstřícný přístup a čas věnovaný konzultacím.

Anotace:

Tématem bakalářské práce jsou české gramatiky francouzštiny od roku 1920. Cílem je vyhledat, popsat a porovnat příručky, jež mohou být za české gramatiky francouzštiny označeny. Práce je rozdělena do tří hlavních částí. V první části je po vymezení pojmu provedena rešerše a třídění jejích výsledků. Ve druhé části jsou jednotlivé příručky představeny s důrazem na popis předem stanovených a sledovaných kritérií. Třetí část je věnována pokusu o zobecnění a shrnutí informací o příručkách a zhodnocení přínosu, kvality a vědeckého zázemí gramatik.

Annotation:

The topic of this bachelor thesis is “Czech grammars of French language from 1920”. The aims of this thesis are to find out, describe and compare textbooks which can be considered as Czech grammars of French language. The work is divided into three main parts. In the first part, after the definition was created, the textbooks are finding out and classifying. In the second part, the books are presented with laying stress on the description of the critters determined and pursued in advance. The third part focuses on the generalization and summarization of information about the books and evaluation of contributions and quality of the grammars.

Obsah

Úvod	7
1 České gramatiky	8
1.1 Gramatika - vymezení pojmu	8
1.2 Vznik gramatických příruček	9
2 Bibliografická rešerše	10
2.1 Vymezení pojmu pro účely rešerše	10
2.2 Způsob provedení rešerše.....	10
2.3 Výsledky bibliografické rešerše	11
2.3.1 Příručky vydané v období 1920–1949	11
2.3.2 Příručky vydané v období 1949–1989	14
2.3.3 Příručky vydané v období 1989–2012	15
2.3.4 Příručky určené studentům vysokých škol.....	16
3 Prezentace českých gramatik francouzštiny	19
3.1 Třídění vyhledaných příruček	19
3.1 Sledované oblasti a kritéria hodnocení	19
3.2 Období 1920–1948	21
3.3 Období 1948 – 1989	31
3.4 Období 1989–2012	34
3.5 Příručky určené studentům vysokých škol.....	39
4 Shrnutí výsledků a porovnání příruček.....	45
Závěr:.....	52
Resumé	54
Datové zdroje a literatura.....	57

Úvod

Gramatické příručky jsou nezbytnou pomůckou při studiu cizího jazyka. V průběhu svého vlastního studia francouzštiny jsem měla možnost setkat se a pracovat s několika různými příručkami a vnímat tak rozdíly mezi jejich zaměřením i kvalitou. Domnívám se, že výběr vhodné příručky odpovídající úrovni a očekávání konkrétního uživatele, může být klíčovým okamžikem v cestě za nabytím znalostí a kompetencí potřebných k porozumění a komunikaci.

Cílem bakalářské práce bude vyhledat, rozebrat a představit české gramatiky francouzštiny vydané od roku 1920. K cíli bude práce postupně směřovat naplněním dílčích cílů v rámci jednotlivých fází práce.

Na začátku bude nejprve definován pojem *česká gramatika francouzštiny*, práce stručně popíše smysl a způsob vzniku těchto gramatik a především budou vyhledány příručky, jež lze za české gramatiky francouzštiny označit. Podobnou rešerši již provedla ve své diplomové práci nazvané *Tvarosloví a slovní druhy v českých gramatikách francouzštiny*, zpracované pod vedením PhDr. Jana Radimského, Ph.D., v roce 2010, Jitka Peroutková. Autorka ve své práci vyhledává a třídí české gramatiky francouzštiny vydané mezi lety 1900 a 2010, aby se následně zaměřila konkrétně na tvarosloví a slovní druhy v těchto publikacích. Ačkoli vymezení hledaných publikací a cíle obou prací nejsou zcela shodné, bylo by možné výsledky obou rešerší porovnat.

Druhá část bakalářské práce se zaměří na třídění výsledků rešerše do tří časových období a zvláštní kategorie tvořené příručkami určenými vysokoškolským studentům. V rámci těchto kategorií budou gramatiky prezentovány na základě předem stanovených a sledovaných kritérií s důrazem na vzájemné podobnosti a odlišnosti publikací.

V závěru se pokusíme o shrnutí, zobecnění a srovnání vymezených skupin příruček a zhodnocení přínosu, kvality a vědeckého zázemí těchto gramatik.

1 České gramatiky

1.1 Gramatika - vymezení pojmu

Pojem „gramatika“ je pro bakalářskou práci klíčový, a proto bude nejprve sledováno jeho pojetí z několika úhlů pohledu a následně vymezen pojem pro účely práce. Gramatika (neboli mluvnice) podle *České mluvnice* (Havránek, Jedlička, 1970, s. 6) zjišťuje zákony a popisuje pravidla, podle nichž se obměňují slova následně spojovaná ve věty. Tyto zákony dále vytváří mluvnickou stavbu, neboli mluvnici daného jazyka, a soubor pravidel tvoří nauku o této stavbě, nazvanou rovněž mluvnicí (gramatikou). Autoři Havránek a Jedlička (1970, s. 6–7) mluvnici dále dělí na nauku o stavbě vět a souvětí (syntax), nauku o skladbě slov (tvarosloví) a nauku o hláskách (hláskosloví). Za součást gramatiky naproti tomu nepovažují oblasti zabývající se slovní zásobou a významem slov (lexikologii a sémantiku) a váhají nad zařazením tvorby slov do nauky o slovní zásobě či tvarosloví.

Z pohledu Černého (2008, s. 72) je „gramatika“ pojmem ještě užším a v *Úvodu do studia lingvistiky* vymezil mimo „gramatiku“ dvě další hlavní složky jazyka: zvukovou podobu a slovní zásobu. V rámci těchto tří hlavních složek jsou vymezeny také disciplíny zkoumající tyto oblasti, jsou jimi fonetika a fonologie pro zvukovou podobu jazyka, morfologie a syntax v případě studia gramatiky a lexikologie a sémantika zabývající se slovní zásobou. Do poslední uvedené kategorie autor řadí rovněž tvoření slov.

Práce se nicméně bude věnovat publikacím popisujícím často nejen gramatiku ve smyslu morfologie a syntaxe, ale i ostatní složky jazyka, tedy fonologii, fonetiku, lexikologii, sémantiku a další lingvistické disciplíny. Pro účely práce tak bude pojem „gramatika“ chápán spíše z laického pohledu a „gramatikou“ (mluvnicí) budeme rozumět příručku zabývající se uvedenými disciplínami ve snaze teoreticky popsat francouzský jazyk nebo prostřednictvím jejich popisu usnadnit uživateli studium francouzštiny jako cizího jazyka.

1.2 Vznik gramatických příruček

Skutečnost, že dochází ke vzniku příruček popisujících jazyk, ať už národních nebo cizích, reflektuje potřebu seznámit se se základy teorie fungování jazykového systému pro schopnost jeho správného užívání. Cílem tvorby těchto publikací je tak často právě snaha usnadnit studujícímu osvojení jazyka jako takového a podpořit ho v záměru nabytí kompetencí pro dorozumění. Na druhou stranu ale existují také příručky, jejichž cílem je podat vědecký popis jazyka, jako je například *Vědecká mluvnice francouzštiny* (Šabršula, 1986).

Od zamýšleného cíle se vyvíjí koncepce a proces tvorby publikace. Zatímco některé gramatiky využívají komparace mateřštiny se studovaným jazykem, jiné popisují cizí jazyk jako samostatný systém, přičemž o využití jedné či druhé techniky často rozhoduje příbuznost a podobnost obou jazyků.

V případě češtiny a francouzštiny jde o jazyky rozdílné z hlediska původu a vývoje. Zatímco čeština se vyvinula z prajazyka slovanského (praslovanštiny), francouzština patří mezi jazyky románské, vzniklé z latiny. Oba systémy jsou si naopak blízké z hlediska typologické klasifikace třídící jazyky na základě typů gramatik (Černý, 2008, str. 59). Podle typologické klasifikace jsou čeština i francouzština jazyky tzv. afijující, tedy užívající afixů, a flektivní, u nichž je možné jednu kategorii označit více různými afixy (např. v češtině genitiv singuláru u substantiv *muže, ženy*) a naopak jeden afix může být označením pro více kategorií (Černý, 2008, s. 60).

Flektivní jazyky se dále dělí do tří skupin a zde nastává i oddělení jazyků francouzského a českého. První z nich se řadí mezi jazyky analytické, využívající pro označení gramatických kategorií zvláštní pomocná slovesa, a druhý mezi jazyky syntetické, u nichž je užíváno skloňování a časování (Černý, 2008, s. 61).

Z uvedených a případně dalších podobností a odlišností je vycházeno při tvorbě příruček, které se často více věnují právě odlišnostem obou jazyků.

2 Bibliografická rešerše

2.1 Vymezení pojmu pro účely rešerše

Cílem bibliografické rešerše bylo vyhledat publikace, jež lze označit za „české gramatiky francouzštiny“. Pojmem „gramatika“ se již zabývá podkapitola 1.1, ve které byl pro účely této práce pojem definován jako „příručku zabývající se uvedenými disciplínami (morfolgie, syntax, fonetika, atd.) ve snaze teoreticky popsat francouzský jazyk nebo prostřednictvím jeho popisu usnadnit uživateli studium francouzštiny jako cizího jazyka.“.

V průběhu rešerše jsme se rozhodli z výzkumu vyloučit přehledové tabulky a mapy z důvodu jejich specifčnosti a neporovnatelnosti s gramatickými příručkami majícími podobu knihy, případně skript. Ze stejného důvodu nebyly zařazeny příručky věnující se pouze jednomu či několika slovním druhům, například slovesům, a neposkytující kompletnější výklad gramatických pravidel. Minimem pro zařazení do našeho zkoumání byl výklad většiny slovních druhů z hlediska morfolgie.

Za gramatiky „české“ jsme se rozhodli považovat příručky napsané českým autorem nebo při spoluautorství českého autora a zároveň vydané na českém území.

2.2 Způsob provedení rešerše

Vyhledání bylo provedeno v průběhu měsíce listopadu 2012 v databázi České národní bibliografie¹. Vzhledem ke znění § 3 zákona č. 37/1995 Sb. o neperiodických publikacích, je povinností vydavatele poskytnout Národní knihovně dva výtisky z každého vydání neperiodické publikace vydané na našem území (s výjimkou firemní literatury a drobných tisků). Rešerše provedená v této databázi by tak měla zajistit největší možnou kompletnost výsledku.

Při vyhledávání byly do databáze postupně zadávány hesla:

- Francouzská gramatika
- Gramatika francouzštiny
- Gramatika francouzského jazyka
- Francouzská mluvnice

¹ http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=cnb

- Mluvnice francouzštiny
- Mluvnice francouzského jazyka
- Grammaire française

2.3 Výsledky bibliografické rešerše

Nalezené výsledky bylo nutné jednotlivě projít a vytřídit publikace, které neodpovídají předchozímu vymezení pojmu „česká gramatika“. Šlo především o příručky napsané zahraničními autory a posléze přeložené do češtiny, učebnice zaměřující se primárně na výuku jazyka, nikoli na výklad gramatiky, cvičebnice, přehledové tabulky a příručky věnované pouze úzce konkrétním gramatickým jevům. Po provedeném vyřazení zbylo 82 publikací odpovídajících definici, mezi něž jsou počítána všechna vydání včetně nezměněných a prostých dotisků. Celkový počet různých gramatik, vezmeme-li v úvahu jen první vydání, případně první vydání ve zkoumaném období, činí 37 gramatických příruček.

Následuje přehled všech relevantních výsledků rešerše dělených v souladu s dalším zpracováním do tří časových období, se zvláštním vymezením příruček určených studentům vysokých škol, podle data prvního vydání publikace a v případě více příruček vydaných v témže roce v abecedním pořadí podle názvu příručky:

2.3.1 Příručky vydané v období 1920–1949

POVER, František a František VOJTÍŠEK. *Grammaire française: a l'usage de l'enseignement secondaire tchèque*. 4., opr. vyd. Praha: Česká grafická Unie, 1920, 140, 4 s.

POVER, František a František VOJTÍŠEK. *Grammaire française: a l'usage de l'enseignement secondaire tchèque*. 5., přeprac. vyd. Prague: Česká grafická Unie, 1924, 163 s.

POVER, František a František VOJTÍŠEK. *Grammaire française l'usage de l'enseignement secondaire tchécoslovaque*. Prague: Unie, 1927, 164 s.

FRÝBA, Karel. *Řihova Francouzská mluvnice a čítanka pro měšťanské školy. I.* 11. nezm. vyd. Praha: Unie, 1920, 60 s.

FRÝBA, Karel. *Říhova Francouzská mluvnice a čítanka pro měšťanské školy. II. 6.* přeprac. vyd. Praha: Unie, 1920, 68 s.

FRÝBA, Karel. *Říhova Francouzská mluvnice a čítanka pro občanské školy: první stupeň. 11.* nezm. vyd. Praha: Česká grafická Unie, 1920, 59 s.

FRÝBA, Karel. *Říhova Francouzská mluvnice a čítanka pro měšťanské školy. 4.* přeprac. vyd. Praha: Česká grafická Unie, 1921.

FRÝBA, Karel. *Říhova Francouzská mluvnice a čítanka pro občanské školy. 4.* přeprac. vyd. Praha: Unie, 1921, 135 s.

FRÝBA, Karel. *Říhova Francouzská mluvnice a čítanka pro měšťanské školy. 7.* nezm. vyd. Praha: Unie, 1923, 68 s.

FRÝBA, Karel. *Říhova Francouzská mluvnice a čítanka pro měšťanské školy. II. 7.* nezm. vyd. Praha: Unie, 1923, 67 s.

FRÝBA, Karel. *Říhova Francouzská mluvnice a čítanka pro občanské školy: druhý stupeň. 7.* nezm. vyd. Praha: Česká grafická Unie, 1923, 67 s.

STUDNIČKOVÁ, Růžena. *Petite grammaire complète: stručný přehled veškerých pravidel francouzské mluvnice.* V Olomouci: R. Promberger, 1922, 155 s. Sborník příruček; sv. 24.

ROCHEL, K. *Praktická mluvnice francouzská na základě latiny: Pro školy i samouky znalé latiny.* Praha: Kvasnička a Hampl, 1923, 335 s.

ROCHEL, K. *Praktická mluvnice francouzská na základě latiny. 2.* nezměněné. vyd. Praha: Kvasnička a Hampl, 1928, 337 s.

SOUČEK, Rudolf. *Grammaire française. 2.* vyd. Brno: A. Píša, 1927, 76 s.

SOUČEK, Rudolf. *Grammaire française. 4.* přepracované vydání. Praha: Česká grafická Unie, 1946, 103 s.

BORNECQUE, Henri, Josef BERNARD a Julius BARTOŠEK. *Grammaire française: pour les classes supérieures de tous les établissements d'enseignement secondaire tchécoslovaque.* Prague: Edition et librairie des professeurs, 1927, 167 s.

BERNÁŠEK, Antonín. *Soustavná mluvnice a slovník k I. a II. dílu Učebnice francouzského jazyka pro obchodní akademie*. 3., zcela přeprac. vyd. V Praze: Česká grafická Unie, 1928, 135 s.

BEDNÁŘ, Tobiáš. *Přehled francouzské mluvnice*. Brno: Dědictví Havlíčkovo, 1930, 95 s. Školní příručky "Dědictví Havlíčkova"; Sv. 33.

BEDNÁŘ, Tobiáš. *Přehled francouzské mluvnice*. Třetí vydání. V Brně: Dědictví Havlíčkovo, 1932, 96 s. Školní příručky "Dědictví Havlíčkova"; Svazek 33.

BEDNÁŘ, Tobiáš. *Přehled francouzské mluvnice*. 4. vyd. V Brně: Dědictví Havlíčkovo, 1936, 95 - [I] s. Školní příručky "Dědictví Havlíčkova"; sv. 33.

BEDNÁŘ, Tobiáš. *Přehled francouzské mluvnice*. Páté vydání. V Brně: Dědictví Havlíčkovo, 1938, 95 - [I] s. Školní příručky Dědictví Havlíčkova; Sv. 33.

BEDNÁŘ, Tobiáš. *Přehled francouzské mluvnice*. Šesté vydání. V Brně: Studium, vydavatelské družstvo profesorů a učitelů, 1940, 99-[I] s. "Studium", praktické příručky studijní.

BEDNÁŘ, Tobiáš. *Přehled francouzské mluvnice*. Sedmé vydání. V Brně: Studium, vydavatelské družstvo profesorů a učitelů, 1941, 99-[I] s. "Studium", praktické příručky studijní; Č. 8.

BEDNÁŘ, Tobiáš. *Přehled francouzské mluvnice*. Osmé vydání. Brno: Studium, 1946, 102-[II] s. Studium, praktické příručky studijní; Čís. 12.

JELAGIN, A. a J. ČADA. *Grammaire française abrégée: formation du vocabulaire: verbe et emploi des temps: construction française: article, substantif, adjectif, pronom, adverbe, préposition*. Praha: Česká grafická Unie, 1931, 176 s.

SMOLÁK, Vladimír. *Grammaire française: pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque*. Praha: Československá grafická Unie, 1932, 168 s.

SMOLÁK, Vladimír. *Grammaire française pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque*. Praha: Československá grafická Unie, 1933, 168 s.

SMOLÁK, Vladimír. *Grammaire française pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque*. Praha: Česká grafická Unie, 1945, 168 s.

SMOLÁK, Vladimír. *Grammaire française: pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque*. Praha: Česká grafická Unie, 1947, 168 s. Dotisk pro školní rok 1947-48.

SOUČEK, Rudolf. *Grammaire française pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque*. 3e édition, refondue. Prague: Československá grafická Unie, 1934, 76 s.

REGULA, Moritz a Antonín ŠESTÁK. *Précis de grammaire française sur une base historique et psychologique: pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchéque*. V Praze: Státní nakladatelství, 1939.

POCH, J. *Francouzsky rychle a všude: základy francouzské mluvnice: česko-francouzská konverzace*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1940, 64 s.

BALCAR, J. a O. TICHÝ. *Grammaire française: Francouzská mluvnice pro pokročilé*. Praha: Kvasnička a Hampl, 1947, 255 s.

2.3.2 Příručky vydané v období 1949–1989

DUCHÁČEK, O. *Grammaire complète de la langue française*. Praha: SPN, 1955, 339 s.

DUCHÁČEK, Otto. *Francouzská mluvnice a cvičebnice. 1. díl, Francouzská mluvnice*. Praha: SPN, 1957, 213 s.

BALCAR, Josef a Ota TICHÝ. *Francouzská mluvnice: [učební text: pomocná kniha pro hospodářské školy a kursy jazykových škol]*. Praha: Studijní a informační ústav odborného školství, 1959, 166 s. Studijní a informační ústav odborného školství; sv. 132.

STAUCHOVÁ, Věra. *Stručná mluvnice francouzštiny*. Praha: ČSAV, 1963, 342 s.

STAUCHOVÁ, Věra. *Stručná mluvnice francouzštiny. 2., nezm. vyd.* Praha: Academia, 1969, 342 s.

STAUCHOVÁ, Věra. *Stručná mluvnice francouzštiny*. Vyd. 3. (repr. 1. vyd.). Praha: Academia, 1996, 342 s. ISBN 80-200-0585-4.

ŠABRŠULA, Jan. *Vědecká mluvnice francouzštiny*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986, 386 s.

2.3.3 Příručky vydané v období 1989–2012

HENDRICH, Josef, Otomar RADINA a Jaromír TLÁSKAL. *Francouzská mluvnice*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. Jazykové učebnice pro veřejnost. ISBN 80-041-4022-X.

HENDRICH, Josef, Otomar RADINA a Jaromír TLÁSKAL. *Francouzská mluvnice*. 2., upr. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, 700 s. ISBN 80-042-6212-0.

HENDRICH, Josef, Jaromír TLÁSKAL a Otomar RADINA. *Francouzská mluvnice*. 3., přeprac. vyd., 1. vyd. v nakl. Fraus. Plzeň: Fraus, 2001, 700 s. ISBN 80-723-8064-8.

BÁRTA, Jan. *Průvodce francouzskou gramatikou*. Praha: [Jan Bárta], 1992. ISBN 80-900-0179-3.

ZAVŘELOVÁ, Renáta a CHYBOVÁ, Olga. *Přehled francouzské mluvnice: pomůcka při výuce francouzštiny*. 1. vyd. Brno: MC, 1992. 54 s.

ZAVŘELOVÁ, Renáta a CHYBOVÁ, Olga. *Přehled francouzské mluvnice: [pomůcka při výuce francouzštiny]*. Vyd. 2. Brno: MC nakladatelství, 1995. 54 s.

ZAVŘELOVÁ, Renáta a CHYBOVÁ, Olga. *Přehled francouzské mluvnice*. Brno: MC nakladatelství, 2002. 54 s. ISBN 80-238-9721-7.

TAIŠLOVÁ, Jitka. *Mluvnice francouzštiny*. Vyd. 1. Praha: Leda, 2002, 312 s. ISBN 80-733-5004-1.

BAJGER, Kryštof. *Repetitorium francouzské gramatiky*. Ostrava: IMPEX, 2002. 174 s. ISBN 80-86035-27-1.

HAIDEROVÁ, Jana a Helena SVOBODOVÁ. *Forum: méthode de français : mémento grammatical, vocabulaire*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2003, 80 s. ISBN 80-723-8278-0.

HAIDEROVÁ, Jana a Helena SVOBODOVÁ. *Forum: méthode de français : mémento grammatical, vocabulaire*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2004, 87 s. ISBN 80-723-8364-7.

Gramatika současné francouzštiny: s praktickými příklady. 1. vyd. V Brně: Lingea, 2011, 207 s. ISBN 978-808-7471-357.

2.3.4 Příručky určené studentům vysokých škol

FORMÁNKOVÁ-KUBÍNOVÁ, Anna. *Přehledná a soustavná francouzská mluvnice, tvarosloví a syntax s příklady: příručka k praktickým universitním i státním zkouškám*. Praha: Zemědělské knihkupectví A. Neubert, 1930, 160 s.

HOŘÍNEK, Jindřich. *Základy francouzské mluvnice: Určeno pro posluchače fakulty společ. věd*. 1. vyd. Praha: SPN, 1957. 323 s. Učební texty vysokých škol.

HOŘÍNEK, Jindřich. *Základy francouzské mluvnice: Určeno pro posluchače fakulty společenských věd. 2. [díl], Rozbor věty a souvětí*. 1. vyd. Praha: SPN, 1958. 182 s. Učební texty vysokých škol.

VESELSKÝ, Ladislav, Marie MÁJOVSKÁ a Olga VELÍŠKOVÁ. *Mluvnické minimum z jazyka francouzského: Určeno pro posl. vys. školy ekon.* 1. vyd. Praha: SPN, 1965. 98 s. Učební texty vys. škol.

VESELSKÝ, Ladislav a kol. *Mluvnické minimum z jazyka francouzského: Určeno pro posl. všech fakult Vys. školy ekon. v Praze*. 1. [dotisk] 1. vyd. Praha: SPN, 1968. 98 s. Učební texty vys. škol.

VESELSKÝ, Ladislav, Marie MÁJOVSKÁ a Olga VELÍŠKOVÁ. *Mluvnické minimum z jazyka francouzského: Určeno pro posl. všech fakult Vys. školy ekon. v Praze*. 3. vyd. Praha: SPN, 1971. 98 s.

VESELSKÝ, Ladislav, Marie MÁJOVSKÁ a Olga VELÍŠKOVÁ. *Mluvnické minimum z jazyka francouzského: Určeno pro posl. všech fakult Vys. školy ekon. v Praze*. 4., dopln. a opr. vyd. Praha: SPN, 1973. 111 s.

VESELSKÝ, Ladislav, Marie MÁJOVSKÁ a Olga VELÍŠKOVÁ. *Mluvnické minimum z jazyka francouzského: Určeno pro posl. všech fakult Vys. školy ekon.* 5. vyd. Praha: SPN, 1974. 111 s.

- OLŠOVSKÁ, Milada. *Stručný přehled francouzské mluvnice: Skriptum pro posl. filosof. fakulty*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1970. 99, [1] s.
- OLŠOVSKÁ, Milada. *Stručný přehled francouzské mluvnice: Skriptum pro posl. filosof. fak.* Dotisk [1. vyd.]. Praha: Univerzita Karlova, 1973. 99, [1] s.
- OLŠOVSKÁ, Milada. *Stručný přehled francouzské mluvnice: Skriptum pro posl. filosof. fak.* 2. dotisk [1. vyd.]. Praha: Univerzita Karlova, 1974. 99, [1] s.
- HOŘÍNEK, Jindřich. *Základy francouzské mluvnice: Určeno pro posl. fak. filosof. a pedagog. 1. [díl]. 2., přeprac. vyd.* Praha: SPN, 1971. 227 s.
- HOŘÍNEK, Jindřich. *Základy francouzské mluvnice: Určeno pro posl. fak. filosof. a pedagog. 2. [díl]. 2., přeprac. vyd.* Praha: SPN, 1972. 344 s.
- HOŘÍNEK, Jindřich. *Základy francouzské mluvnice: Určeno pro posl. fak. filozof. 3. [díl]. 1. vyd.* Praha: SPN, 1975. 226 s.
- HOŘÍNEK, Jindřich. *Základy francouzské mluvnice IV: určeno pro posl. fak. filozof. 1. vyd.* Praha: SPN, 1982. 170 s.
- DUCHÁČEK, Otto. *Stručná mluvnice francouzská: určeno pro posl. fak. filosof. 1. [dotisk] 1. vyd.* Praha: SPN, 1973, 138 s.
- DUCHÁČEK, Otto. *Stručná francouzská mluvnice: [určeno pro posl. fakulty filosof. a pedagog.].* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, 138 s.
- HOŘEJŠÍ, Vladimír. *Základní francouzská mluvnice: Určeno pro posl. filosof. a pedagog. fak.* Olomouc: Univerzita Palackého, 1973, 285 s.
- HOLUBCOVÁ, Milada a Eva ŠPINKOVÁ. *Základy francouzské mluvnice: Určeno pro posl. všech fakult VŠE [Vysoká škola ekonomická]. 1. vyd.* Praha: SPN, 1976. 181 s.
- HOLUBCOVÁ, Milada a Eva ŠPINKOVÁ. *Základy francouzské mluvnice.* Praha: SPN, 1980, 181 s.
- HOLUBCOVÁ, Milada. *Základy francouzské mluvnice. 2. vyd.* Praha: SPN, 1982, 181 s.

HOLUBCOVÁ, Milada a Eva ŠPINKOVÁ. *Základy francouzské mluvnice: určeno pro posl. všech fakult VŠE*. 1. [dotisk] 2. vyd. Praha: SPN, 1984. 181 s.

HOLUBCOVÁ, Milada a Eva ŠPINKOVÁ. *Základy francouzské mluvnice: určeno pro posl. fak. obchodní*. 3., opravené vyd. Praha: SPN, 1986. 181 s.

HOLUBCOVÁ, Milada a Eva ŠPINKOVÁ. *Základy francouzské mluvnice: klíč k učeb. textu: určeno pro posl. fak. obch.* 2. vyd. Praha: SPN, 1987. 90 s.

HOLUBCOVÁ, Milada a Eva ŠPINKOVÁ. *Základy francouzské mluvnice: určeno pro posl. fak. obchodní*. 1. [dotisk] 3. vyd. Praha: SPN, 1988. 181 s.

DRAHOZALOVÁ, Renata. *Gramatická příručka francouzštiny: pro posluchače INTEXu: určeno pro posl. fak. pedagog., katedry rusistiky a neslovan. jazyků*. 1. vyd. Praha: SPN, 1985. 177 s.

TROUSILOVÁ, Eva. *Vybrané kapitoly z francouzské gramatiky se cvičeními: určeno pro posl. fak. filozof.* Praha: SPN, 1987, 173 s.

TROUSILOVÁ, Eva. *Vybrané kapitoly z francouzské gramatiky se cvičeními: určeno pro posl. fak. pedagog. a filoz.* 1. [dotisk] 1. vyd. Praha: SPN, 1990, 173 s. ISBN 80-706-6327-8.

HEJTMANOVÁ, Marcela. *Základní francouzská mluvnice*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1993, 82 s. ISBN 80-704-0086-2.

3 Prezentace českých gramatik francouzštiny

3.1 Třídění vyhledaných příruček

V rámci prezentace budou jednotlivé příručky zařazeny do jednoho z vymezených časových období podle data prvního vydání publikace. Samostatnou kategorií budou tvořit příručky určené studentům vysokých škol, které oproti ostatním gramatickým příručkám vykazují jistá specifika, a proto je užitečné prezentovat tyto příručky, mající často podobu skript, zvláště.

Kategorie a počet vydaných příruček lze sledovat v následující tabulce:

Tabulka 1 Kategorie a počet vydaných příruček

Kategorie	Počet vydaných příruček
Období mezi lety 1920–1949	14
Období mezi lety 1949–1989	5
Období mezi lety 1989–2012	7
Příručky určené studentům VŠ	11

3.1 Sledované oblasti a kritéria hodnocení

Před zahájením samotného zkoumání jednotlivých publikací byly vymezeny oblasti a stanoveny kritéria, jež budou sledována a v rámci představení gramatických příruček prezentována, s důrazem na odlišnosti prezentovaného díla od dalších. Tyto oblasti a kritéria jsou následující:

1. Úvod a závěr

Tato oblast zkoumala, zda se autor v úvodu či závěru hlásí k některé z gramatických teorií či způsobu podání výkladu, deklarovaný cíl a záměr autora, způsob vzniku příručky a případně další informace, jež bylo možné z úvodu a závěru získat.

2. Cílová skupina

Mezi vybranými gramatikami se rozlišují publikace určené široké veřejnosti, odborné veřejnosti a zvláště také gramatiky určené studentům vysokých škol. Dále bylo sledováno určení a vhodnost příruček pro začátečníky nebo pokročilé uživatele.

3. Charakteristika autorského kolektivu

V této oblasti bylo důležité zejména zjištění, zda se jednalo například o vysokoškolského profesora, tedy člověka, u kterého se předpokládá hluboká akademická znalost jazyka, nebo o autora, jehož znalosti jsou spíše praktického zaměření. Údaje o autorech jsme získávali z databáze národních autorit NK ČR².

4. Nakladatelství a počet nákladů

Zatímco nakladatelství je povinně uváděno v knize nebo na jejím přebalu, počet nákladů se podařilo zjistit jen velmi zřídka, a tedy užitečné ho dále zmiňovat při prezentaci příruček.

5. Jazyk příručky

Cílem je především rozlišit příručky psané českým a francouzským jazykem.

6. Zahrnuté lingvistické disciplíny

Účelem zkoumání bylo zjistit, kterým lingvistickým disciplínám se publikace věnuje a které vynechává například z důvodu domnělé nepotřebnosti pro danou cílovou skupinu.

7. Detailnost a hloubka obsahu

Detailnost a hloubku obsahu byla hodnocena vlastním úsudkem autorky bakalářské práce na základě vzájemného porovnání publikací.

8. Příklady ilustrující výklad

Bylo zjišťováno, zda je výklad doplněn příklady, jaká je jejich četnost a zda čerpají z prostředků běžné slovní zásoby, médií či literatury. Hodnocení četnosti se opět řídilo vlastním úsudkem autorky práce a vzájemným srovnáním.

9. Využití komparace francouzštiny s češtinou a jinými jazyky

10. Terminologie a řazení slovních druhů

² http://aleph.nkp.cz/F/MH4DMPHNAH6NMTSB55HFEXPA82JHM9V2PNPCE2SY92ME31N3KT3-52653?func=file&file_name=find-b&local_base=AUT

Bylo zkoumáno, zda byla v rámci výkladu využita česká nebo francouzská terminologie, případně kombinace, a zvláště pak odchylky od obvykle užívané terminologie slovesných časů, determinantů, zájmen, číslovek a částic.

Řazení slovních druhů se řídí vzorem třídění českých slov na slovní druhy, nebo naopak kopíruje systém zavedený francouzskými mluvnicemi. Ve výjimečných případech jde také o kombinaci těchto možností.

V tomto bodě je bakalářská práce blízká v úvodu zmiňované diplomové práci Jitky Peroutkové. Jelikož se ale v naší práci jedná jen o dílčí část výzkumu, nevěnujeme se tomuto tématu zdaleka tak důkladně.

11. Syntax

Poslední zkoumanou oblastí byla skutečnost, zda vyhledané publikace ve výkladu zvlášť vydělují syntax a jak rozsáhlá je tato část výkladu.

3.2 Období 1920–1948

Podle výsledku bibliografické rešerše lze období mezi lety 1920 a 1948 označit za nejlodnější z hlediska počtu vydaných gramatických příruček. Ačkoli je počet položek v uvedeném seznamu navýšen i četnou reeditací, celkově bylo ve vymezeném období vydáno čtrnáct různých knih a jejich počet je nejvyšší ze všech vymezených kategorií. Knihy jsou určeny převážně žákům a studentům, což potvrzuje zájem o výuku francouzského jazyka na českých školách, který v následujícím období z pochopitelných důvodů upadá. Následuje podrobnější zkoumání a popis jednotlivých publikací:

Grammaire française: à l'usage de l'enseignement secondaire tchèque

František POVER a František VOJTÍŠEK

Nejstarší nalezenou gramatiku ve vymezeném období představuje 4. opravené vydání *Grammaire française* od autorů Františka Povera (nar. 9. 10. 1862 v Pecce u Nové Paky, zem. 14. 7. 1943 ve Kbelech u Pecky) a Františka Vojtíška (nar. 31. 3. 1863 v Mezihoří v Čechách, zem. 19. 11. 1917 v Praze), vydané Českou grafickou unií v roce

1920. Oba autoři byli mimo svou autorskou a překladatelskou činnost středoškolskými profesory, a tomu odpovídá i zaměření gramatické příručky určené studentům středních škol, spíše pak pokročilejším z nich, jelikož je psána ve francouzském jazyce včetně zřídka překládaných příkladů.

Příručku lze celkově označit za velmi přehlednou a praktickou. V počáteční kapitole se velmi pečlivě věnuje výslovnosti a nezanedbává ji ani v dalších kapitolách, kdy za její pomoci například vysvětluje změny v pravopise. Dále se podrobněji soustředí na morfologii v kapitolách věnovaných jednotlivým slovním druhům, které za současného použití francouzské terminologie řadí podle logiky a zvyklostí českého uživatele. Vyděluje například zvláště členy (kapitola „Article“), kapitola věnovaná číslovkám („noms de nombre“) zahrnuje vše, co pokládá za číslovky čeština, tedy i „adjectives numereaux“, a kapitola nazvaná „pronoms“ obsahuje i výklad zájmenných příslovcí *en* a *y*.

V části věnované morfologii nás také zaujal výklad předložek („prépositions“), s jehož podobným pojetím jsme se již nesetkali u žádné další příručky. Ve výkladu jsou k českým předložkám v pravém sloupci uvedeny francouzské předložky uplatněné při překladu v konkrétních situacích a tyto situace jsou následně ilustrovány příkladem. Další užitečnou pomůckou při studiu je přehled sloves, který uvádí kromě běžného překladu, časování a skloňování také odvozená slovesa a podstatná jména z nich vytvořená. Na konci gramatiky lze nalézt kromě obvyklého slovníku a textů k procvičení i méně obvyklou část věnovanou dělení slov na slabiky a rým.

Následující vydání z let 1924 a 1927 se liší jen prohozením některých kapitol, doplněním překladů k příkladům a drobnými změnami v terminologii časů. Zatímco v nejstarším zkoumaném vydání jsou užity termíny „parfait“ a „passé défini“, nyní jsou již přepsány na dnes obvyklejší termíny „passé composé“ a „passé simple“.

Říhova francouzská mluvnice pro měšťanské/obecné školy

Karel Frýba

Pojmu „gramatika“, jak byl definován v první části práce, příručky nazvané *Říhova francouzská mluvnice pro měšťanské školy* a *Říhova mluvnice pro občanské školy* neodpovídají a jedná se spíše o školní učebnice. Na druhou stranu, ačkoli jednotlivé

knihy obsahují jen část gramatického výkladu, dohromady je přesto můžeme označit za kompletní a s přihlédnutím k názvu, jež slovo „mluvnice“ přímo obsahuje, byly do práce zahrnuty.

Původním autorem knih byl odborný učitel, filolog a autor učebnic francouzštiny, němčiny a češtiny Arnošt Říha (nar. 1848 v Kroměříži, zem. 12. 7. 1903 ve Vídni). Karel Frýba později učebnice upravil a několik jejich dílů tak mohlo vyjít i po roce 1920, v nakladatelství České grafické Unie.

Učebnice jsou určeny pro žáky měšťanských a obecných škol, přičemž mezi těmito dvěma druhy učebnic nebyly záznameny téměř žádné rozdíly. Oba typy učebnic jsou psány českým jazykem za použití francouzské terminologie časů a ve svém obsahu kromě velmi stručného a neúplného výkladu gramatiky zahrnují také čítanku a zvlášť vymezenou část věnující se výslovnosti.

V terminologii se lze opět setkat s užitím termínu „passé défini“ pro „passé simple“, „passé indéfini“ pro „passé composé“ a po vzoru latiny užití pojmu „konjugace“ pro „třídy“ sloves.

Při zkoumání těchto učebnic bylo nejzajímavější sledovat způsob, jakým byly v tomto období jazyky vyučovány. Výuka byla zřejmě stavěna na srovnávání francouzštiny s češtinou a překladové metodě s důrazem na memorování seznamů slovíček.

Petite grammaire complète

Růžena Studničková

V úvodu *Petite grammaire complète*, vydané roku 1922 v nakladatelství R. Promberg v Olomouci, autorka Růžena Studničková vyjadřuje snahu čerpat z „nejlepších pařížských mluvnice“ a vyhnout se zbytečným poznámkám s cílem vytvořit kompletní příručku, která svým obsahem dostahuje k přípravě ke státní zkoušce. Kniha je tedy určena zejména studujícím a učitelům francouzštiny.

Příručka je rozdělena na tři části věnované morfologii, syntaxi a dějinám francouzské literatury. Všem těmto částem je společná stručnost a nečetné uvádění příkladů zahrnujících dnes již ne zcela běžnou slovní zásobu. Jako příklad poslouží následující věty určené k překladu: „Dobrota je zlem, zvrhne-li se ve slabost.“ nebo

„Nezarmucujme nešťastných“. Uvedené části se od sebe liší jazykem výkladu a užití terminologie. Kapitoly zabývající se morfologií jsou psány v českém jazyce se současným uvedením francouzských ekvivalentů k českým pojmům. V rámci české terminologie působí nezvykle použití pojmu „náměstka (osobní, přisvojovací, ukazovací, vztažná, neurčitá)“ pro francouzské „le pronom“. Podkapitola s tímto názvem zahrnuje jen výklad zájmen samostatných, zatímco o nesamostatných zájmenech pojednává podkapitola „přídavná jména určovací“ (adjectifs déterminatifs). Stejně jako u jiných mluvnic vydaných v tomto období opět narazíme na termíny „passé défini“ a „passé indéfini“.

Druhá část příručky, věnovaná syntaxi, je psána ve francouzském jazyce s kapitolami řazenými podle morfologických kategorií, stejně jako je tomu v první části. Výklad je i zde celkově velmi stručný a prakticky zaměřený.

Praktická mluvnice francouzská na základě latiny: Pro školy i samouky znalé latiny

Karel Rochel

„Kdo zná latinu, zná eso ipso jazyky románské, ovšem v jejich starém tvaru.“ Tato věta stojí na úvodní straně *Praktické mluvnice francouzské na základě latiny* od středoškolského profesora PhDr. Karla Skály (nar. 28.1.1863 v Horažďovicích, zem. 30.6.1934 v Praze), vydané pod pseudonymem Karel Rochel v nakladatelství Kvasnička a Hampl v Praze v letech 1923 a 1928.

V úvodu knihy autor vysvětluje smysl výkladu francouzského jazyka za pomoci latiny a proces vzniku francouzštiny jako jednoho z tzv. novolatinských jazyků vzniklých z vulgární latiny. Následuje ucelený text knihy s kapitolami nazvanými „cvičení 1 – 83“ zahrnující vždy výklad několika gramatických jevů bez návaznosti řazení těchto kapitol. Autor kapitoly zahajuje připomenutím způsobu řešení daného jevu v gramatice latiny a pokračuje srovnáním s francouzským jazykem. V knize se tak prolínají včetně češtiny tři jazyky, a to i v případě terminologie, která je často uváděna francouzská nebo latinská a v obsahu naopak převážně česká.

Celkově lze knihu hodnotit jako podrobnou a pro studenty ovládající latinský jazyk také praktickou příručku. Zaujal nás především velmi detailní výklad fonetiky

s doplňkovými cvičeními k procvičení výslovnosti a v rámci zkoumání pravděpodobně nejvyšší četnost uváděných příkladů.

Jde o jednu z mála příruček, která uživateli poskytuje kromě informace „jak?“ také odpověď na otázku „proč?“.

Grammaire française

Rudolf Souček

Český autor, středoškolský profesor a psycholog PhDr. Rudolf Souček (nar. 27. 1. 1888 v Lipníku nad Bečvou, zem. 23. 7. 1954 v Brně) je prvním autorem v rámci tohoto zkoumání, který svou příručku určil nejen českých studentům a české veřejnosti, ale zaměřil se na širší spektrum uživatelů bez ohledu na národnost a mateřský jazyk. Z důvodu dostupnosti bylo zkoumáno až 4. přepracované vydání *Grammaire française* z roku 1947 vydané v České grafické Unii. Kniha je psána francouzsky, vzhledem k cílové skupině pochopitelně bez překladu, a drží se pojetí zavedeného francouzskými mluvnicemi i v rámci terminologie a zařazení slovních druhů. V celé knize, v kapitolách „prononciation et orthographe“, „morphologie“ a „syntaxe“, je kladen důraz na jevy, které jsou pro cizince při osvojování si francouzského jazyka nejvíce problematické.

Grammaire française: pour les classes supérieures de tous les établissements d'enseignement secondaire tchécoslovaque

Henri Bornecque, Josef Bernard a Julius Bartošek

Další z gramatik určených pro žáky středních škol je *Grammaire française* od autorů Henri Bornecque (1871–1935), profesora na univerzitě v Lille, Josefa Bernarda (nar. 13.6.1891 v Jilemnicích, zem. 11.11.1941 v koncentračním táboře Osvětim), ředitele gymnázia v Duchcově, a Julia Bartoška (nar. 11.4.1882 v Jihlavě, zem. 26.2.1955 v Praze), profesora na gymnáziu v Jilemnicích. Příručka byla vydána v roce 1927 v Profesorském nakladatelství a knihkupectví v Praze. Text gramatiky je velmi stručný a nejspíše se jedná jen o podporu k výkladu učitele. Učebnice je psána francouzským jazykem za užití francouzské terminologie i francouzského pojetí zařazení slovních druhů. Po stručném úvodu do fonetiky a pravopisu se v rámci morfologie věnuje

postupně jednotlivým slovním druhům („les neufs parties du discours) a konečně v závěru také základům syntaxe - způsobu tvoření otázek, záporu a rozkazu a pořádku slov ve větě.

Soustavná mluvnice a slovník k I. a II. dílu Učebnice francouzského jazyka pro obchodní akademie

Antonín Bernášek

Soustavná mluvnice a slovník od autora a profesora obchodní akademie v Praze, Antonína Bernáška (nar. 26. 11. 1883 v Praze, zem. 14. 11. 1966 v Praze), tvoří doplněk k *Učebnicím francouzského jazyka pro obchodní akademie* a je tedy určena především žákům/studentům zmíněné školy. Přesto je příručka dobře využitelná i pro jiné uživatele bez nutnosti současně využívat zmíněné učebnice.

První část knihy se zaměřuje na „mluvnici“, tedy na fonetiku, pravopis a slovní druhy z hlediska morfologie a syntaxe. V kontrastu k výkladu podaném v českém jazyce jsou slovní druhy řazeny a chápány stejně, jako je tomu ve francouzských mluvnicích, a francouzská terminologie je doslova překládána do češtiny, následkem čehož se lze setkat například s termínem „přídavné jméno ukazovací/tázací...“. Naproti tomu terminologie slovesných časů je ponechána francouzská, bez překladu.

V této publikaci se v rámci práce poprvé setkáváme s pojmem a oblastí zkoumající tzv. „galicismy“, tedy podle definice uvedené ve Slovníku cizích slov³ s jazykovými prvky přejatými do nějakého jazyka z francouzštiny nebo podle francouzštiny v něm vytvořenými.

Přehled francouzské mluvnice

Tobiáš Bednář

Přehled francouzské mluvnice napsaný učitelem francouzštiny Tobiášem Bednářem (nar. 25. 8. 1882 ve Vlčkově v Čechách, zem. 8. 8. 1976 v Brně) je v souladu se svým názvem spíše než komplexním výkladem gramatických pravidel stručným shrnutím a

³ ABZ slovník cizích slov. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=galicismus

přehledem tabulek. Kniha byla poprvé vydána v roce 1930 v nakladatelství Školní příručky "Dědictví Havlíčkova". Ve stejném nakladatelství vyšla i vydání v letech 1932, 1936 a 1938 a následující tři vydalo vydavatelské družstvo profesorů a učitelů "Studium" v letech 1940, 1941 a 1946.

Autor neuvádí cílovou skupinu, pro niž měla být příručka určena, ale podle její jednoduchosti, přehlednosti a četnosti vydání, se lze domnívat, že mohla být přínosná jak pro studenty, tak i pro širokou veřejnost. Dílo je psáno česky s použitím české i francouzské terminologie s výjimkou časů (jen francouzská terminologie) a kromě klasické části věnované slovním druhům obsahuje také stručný přehled týkající se výslovnosti a pravopisu a tři strany nazvané „o větě“ a věnované syntaxi.

Grammaire française abrégée

Alexis Jelagin a Jan Čada

Stručná a přehledná je i *Grammaire française abrégée* od autorů Alexis Jelagin (někdy uváděn též jako „Elaguine“) a Jana Čady. V Úvodu autoři zmiňují snahu o praktické zaměření příručky a podrobné věnování se jevům obtížným pro cizince. Dílo bylo vydáno Českou grafickou Unií v roce 1931, je psáno francouzsky včetně užití terminologie stále ještě s užitím termínů „passé défini“ a „passé simple“, ale dnes obvyklé termíny jsou již uváděny v závorkách.

První část příručky je neobvykle věnována původu a tvoření slov, kterým se vzhledem k rozsahu následujících částí věnuje velmi podrobně. Následují pravidla pro tvoření tvarů sloves, časy a způsoby jejich užití, popis dalších slovních druhů a nakonec konstrukce věty.

Grammaire française: pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque

Vladimír Smolák

Autor příručky Vladimír Smolák (nar. 1887 v Hrusicích, zem. 27. 6. 1959 v Praze) byl středoškolským profesorem, romanistou a autorem děl věnujících se francouzskému jazyku, jako je například česko-francouzský slovník nebo příručky francouzského

pravopisu. Mezi jeho díla patří i učebnice určená žákům středních škol *Grammaire française* vydaná Českou grafickou Unií v letech 1932, 1933, 1945 a 1947.

Struktura učebnice je tvořena nejobvyklejší formou řazení, tedy po fonetice a pravopisu následuje morfologie a konečně také syntax. Text knihy tvoří souvislý francouzský výklad, v němž autor užívá francouzské terminologie v kontrastu s vymezením slovních druhů v souladu s českým chápáním, například zařazení francouzských „adjectifs déterminatifs“ mezi zájmena a podobně.

Grammaire française pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque

Rudolf Souček

Ve vymezeném časovém období vyšla další příručka od již jednou zmíněného autora PhDr. Rudolfa Součka (nar. 27. 1. 1888 v Lipníku nad Bečvou, zem. 23. 7. 1954 v Brně). *Grammaire française pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque* byla vydána v roce 1934 v Československé grafické unii a jak napovídá její název, byla určena žákům/studentům československých středních škol.

Tato publikace má s *Grammaire française*, příručkou od téhož autora, mnoho společného. Obě jsou rozděleny na tři části, věnované výslovnosti, morfologii a syntaxi, psány ve francouzském jazyce a terminologie, stejně tak jako zařazení slovních druhů, je rovněž užito po vzoru francouzských mluvnic. Příručka určená studentům je však pro potřeby cílové skupiny zjednodušená a upravena zejména českými překlady.

Neobvykle obsáhle se oproti ostatním částem zdají být kapitoly věnované syntaxi zabírající téměř polovinu celé příručky.

Précis de grammaire française sur une base historique et psychologique

Moritz Regula a Antonín Šesták

Précis de grammaire française sur une base historique et psychologique je jednou z příruček, u nichž je zařazení do bakalářské práce sporné. Jelikož je v tomto případě český středoškolský profesor PhDr. Antonín Šesták (nar. 24. 12. 1887 v Mysločovicích

u Holešova) uveden jako jeden z autorů a kniha vyšla ve Státním nakladatelství v Praze, příručka splňuje námi vytvořenou definici. Tato kniha, vydaná v roce 1939 na českém území, je ale jen mírně upraveným vydáním gramatiky publikované v Německu v roce 1936 doktorem Moritzem Regulou.

V původním vydání se ve francouzsky psané předmluvě dovídáme o použité metodě zvané „biogénétique“, která je podle autora z lingvistického i didaktického pohledu nadřazená všem ostatním metodám, jelikož umožňuje učení se bez nutnosti memorování. Další výhodou má být užití latiny při výkladu v částech, ve kterých toto srovnání přispěje k rychlejšímu pochopení.

Mluvnice se poměrně detailně věnuje oblastem fonetiky, sémantiky, tvoření slov, morfolonii a syntaxi, přičemž poslední dvě disciplíny shrnuje do jediné části. Terminologie je využito francouzské, v německém vydání překládané, v českém nikoli. Po vzoru francouzských mluvnic jsou do kapitol věnovaných jménům „Nom“ zahrnuty determinanty, nesamostatná zájmena, číslovky a číselné výrazy. Poprvé se také v rámci výzkumu lze setkat s rozdělením časů na „les temps absolus“, zahrnující présent, futurum, passé simple a passé composé, a „les temps relatifs“.

České vydání se liší zejména absencí předmluvy a českých termínů, na druhou stranu definuje cílovou skupinu, jíž jsou žáci vyšších tříd středních škol.

V této gramatice je zajímavé především sledovat neaktuálnost příkladů a užitých výrazů nejen ve francouzském, ale i v českém jazyce, což vede k uvážení, zda je vůbec vhodné ke studiu využívat starší gramatické příručky. A pokud není, tak do jakého roku.

Francouzsky rychle a všude

Jaroslav Poch

Velmi stručná mluvnice pro začátečníky spojená se slovníkem základních konverzačních frází vyšla v roce 1940 v nakladatelství Josef R. Vilímek v Praze. Jejím autorem je středoškolský profesor a překladatel Jaroslav Poch (nar. 25. 8. 1893 v Loděnici u Berouna, zem. 25. 1. 1958 v Praze). Gramatika je psána česky včetně terminologie s překlady jen v případě slovesných časů. První část knihy, věnovaná „mluvnici“, začíná popisem rozlišovacích znamének, přízvuku a délky slabik, dále

popisuje pravidla výslovnosti a velmi stručně se zaměřuje na některé slovní druhy a skladbu. Druhou část tvoří zmíněný slovníček frází.

Ačkoli účel příručky nebyl autorem popsán, lze se domnívat, že je vhodná zejména jako pomocník na cesty pro mírně poučené začátečníky.

Grammaire française: francouzská mluvnice pro pokročilé

Josef Balcar a Ota Tichý

Poslední z gramatických příruček zařazených do tohoto časového období je *Grammaire française: francouzská mluvnice pro pokročilé* vydaná v roce 1947 v nakladatelství Kvasnička a Hampl v Praze. Kapitoly knihy jsou rozděleny mezi autory Josefa Balcara a Otu Tichého, přičemž první z autorů se věnuje zejména morfologii a slovním druhům, druhý je, mimo příspěvku do části věnované morfologii, autorem kapitol věnovaných výslovnosti, pravopisu a syntaxi.

Příručka je určena pokročilým žákům a studentům středních a vysokých škol a stejně tak i pokročilým studentům francouzštiny z řad široké veřejnosti. Pro uživatele je text graficky velmi přehledný a výklad ilustrovaný velkým množstvím příkladů v textu, ale i v částech zvlášť vymezených frazeologii (například u předložek) přispívá k rychlému pochopení studovaného jevu.

Učebnice je včetně užití terminologie psaná francouzsky. První kapitolu s názvem „prononciation et orthographe“ tvoří podrobný a přehledný výklad o fonetice a pravopisu a zajímavá je pak především 25. podkapitola, zabývající se slovy s nepravidelnou výslovností a slovy, ve kterých se často chybí. Autor zde uvádí jejich seznam s fonetickým přepisem a překladem. Následující kapitoly se věnují jednotlivým slovním druhům, přičemž členy jsou řazeny do kapitoly o podstatných jménech a číslovky tvoří zvláštní kategorii „Nom de nombre“. Užitečná je podkapitola pojednávající o bezpředložkových spojení vyjadřující skutečnosti, jež by v češtině byly vyjádřeny za pomoci předložek. Po stručném výkladu základních syntaktických pravidel se na konci knihy poprvé v tomto časovém období setkáváme s kapitolou věnovanou současnému jazyku (současnému v době vydání) nazvanou „la langue populaire“, kde se čtenář v rozsahu dvou stran dozvídá o tendencích současného jazyka a dalším, potenciálním vývoji.

3.3 Období 1948 – 1989

Nejdelší vymezené období je z mnoha politických i hospodářských důvodů, typické zřejmým snížením zájmu a možností věnovat se francouzskému jazyku. Gramatik vydaných v letech 1948–1989 není mnoho a ještě méně je těch prakticky zaměřených, určených pro širokou veřejnost.

Grammaire complète de la langue française

Otto Ducháček

„La grammaire est le résultat d'un énorme effort d'abstraction et la preuve des immenses succès reportés par la pensée humaine.“ (J. V. Stalin)

Stejným citátem, jako je uvedena *Grammaire complète de la langue française* od univerzitního profesora francouzštiny Prof. PhDr. Otty Ducháčka, DrSc., (nar. 7. 11. 1910 v Ústí nad Orlicí, zem. 17. 2. 1993 v Brně) vydaná ve Státním pedagogickém nakladatelství v roce 1955, uvádíme také popis této příručky, jejímž cílem je popsat „la langue de haute culture“ (jazyk velké kultury) a vytvořit tak deskriptivní a normativní gramatickou příručku francouzského jazyka.

Knihy je podle slov autora určena všem, kteří si přejí prohloubit své znalosti francouzštiny a z pohledu autorky práce pak spíše pokročilejším a vzdělanějším uživatelům, jelikož je výklad tvořen souvislým francouzským textem graficky odlišeným jen nadpisy, příklady nejsou překládány a k vysvětlení mluvnických pravidel je užíváno srovnání s latinou a dalšími románskými jazyky, popisu pádů a podobně.

Obsah příručky tvoří úvod do výslovnosti a pravopisu, tvarosloví, morfologie a syntax, přičemž nejvíce prostoru je věnováno posledním dvěma disciplínám v rámci podkapitol - slovních druhů, v nichž autor zvlášť vyděluje členy (Article), číslovky (numéreaux), zájmena nesamostatná (adjectifs déterminatifs) a citoslovce (interjections).

Stejně jako text celého díla, tak i terminologie je užitá francouzská a jedinou zvláštností je užití termínu „future probable“ pro konstrukci „devoir + infinitiv“ a zařazení tohoto spojení do základního přehledu časů.

Francouzská mluvnice a cvičebnice

Otto Ducháček

Další gramatickou příručkou od téhož autora, Otty Ducháčka, je *Francouzská mluvnice a cvičebnice*, přičemž v naší práci se zabýváme jen prvním dílem – mluvnicí - a nikoliv druhým dílem, cvičebnicí, od doktorky L. Soukupové a doktora M. Pravdy.

Kniha byla vydána roku 1957 ve Státním pedagogickém nakladatelství v Praze a oproti výše uvedené *Grammaire complète de la langue française* je určena široké veřejnosti včetně úplných začátečníků. Stručný a srozumitelný výklad je podán v českém jazyce s použitím převážně české terminologie s výjimkou slovesných časů, při řazení slovních druhů je využito českých kategorií, příklady jsou v rámci snahy zachovat co největší stručnost omezeny na minimum a fonetická pravidla jsou jen jemně nastíněna s dodatkem, že výslovnosti se podle knihy naučit nelze. Pochopení francouzské gramatiky napomáhá také srovnání s češtinou a z něj pak vycházející podkapitoly, například Slovesný vid.

Po velmi stručném uvedení základních pravidel o výslovnosti a pravopisu se autor zaměřuje na slovní zásobu, tvoření slov, významosloví, tvarosloví a skladbu, přičemž nejzajímavější je kapitola věnující se významosloví, která pojednává o synonymech, homonymech, mnohoznačnosti apod., a tím může být užitečná při snaze uživatele o překlady textů.

Francouzská mluvnice

Josef Balcar a Ota Tichý

Francouzská mluvnice od autorů Josefa Balcara a Oty Tichého vydaná ve Studijním a informačním ústavu odborného školství v roce 1956 je primárně určena jako učební text pro hospodářské školy a kurzy jazykových škol a tomuto účelu odpovídá také forma knihy připomínající skripta psaná na stroji. Vzhledem ke stručnosti a jednoduchosti výkladu lze usoudit, že cílem příručky je jen základní seznámení se s gramatikou francouzštiny a pochopení jejích obecných pravidel.

Dílo je psáno česky včetně terminologie s výjimkou slovesných časů, příklady ilustrující výklad jsou rovněž překládány a slovní druhy jsou řazeny v souladu s českým pojetím. Příručka je tak zcela jistě vhodná i pro úplné začátečníky.

Stručná mluvnice francouzštiny

Věra Stauchová

„Stručná mluvnice francouzštiny je zpracována na základě srovnání češtiny a francouzštiny.“ Stojí v úvodu gramatiky od doktorky, romanistky a autorky knih PhDr. Věry Stauchové (nar. 17. 3. 1922 v Praze, zem. 26. 7. 1971 v Maďarsku). Dílo bylo vydané v nakladatelství Akademie věd České republiky v letech 1963, 1969 a 1996. Tato věta přesně vystihuje způsob výkladu, kdy je téměř vždy v začátku kapitoly připomenuto, jak daný gramatický jev řeší český jazyk, a následuje srovnání s jazykem francouzským s důrazem na podobnosti a odlišnosti obou jazyků.

Podle autorky by kniha měla sloužit široké veřejnosti, zvláště mírně pokročilým studentům francouzštiny, a dále také překladatelům odborné literatury, pro něž jsou užitečné zejména seznamy spojek a předložek a jejich možných významů.

Stručná mluvnice francouzštiny působí velmi přehledně díky grafickému rozlišení textu a praktické je i četné uvádění příkladů z běžné slovní zásoby a textů s jednoduchou kulturně politickou a populárně vědeckou tematikou. Pro začátečníky je dále výhodou použití češtiny jako jazyka výkladu, užití české terminologie včetně slovesných časů v případě, že existuje český termín, a třídění slov na slovní druhy po vzoru češtiny. V úvodu do kapitoly o slovesech a slovesných časech a stejně tak v závěru knihy lze nalézt slovník francouzských ekvivalentů k českým termínům.

Vědecká mluvnice francouzštiny

Jan Šabršula

Vědecká mluvnice francouzštiny je v rámci zkoumání bakalářské prací zcela výjimečnou a neporovnatelnou příručkou. Jejím cílem není seznámení uživatele s pravidly francouzské gramatiky pro nabytí schopnosti dorozumět se ve francouzském jazyce, jako je tomu u ostatních příruček popsaných v této práci, ale podat vědecký

popis francouzského jazyka a kritické přehodnocování dosavadních popisů tohoto jazyka z hlediska vědecké znakové teorie. Vydání příručky v roce 1986 v nakladatelství Akademia předcházela badatelská činnost autora a profesora Karlovy univerzity v Praze PhDr. Jana Šabršuly DrSc. (nar. 31. 3. 1918 v Bojkovicích) a publikace je určena především vysokoškolským učitelům, vědeckým pracovníkům, aspirantům, lingvisticky zaměřeným absolventům a posluchačům vyšších ročníků univerzitního studia, tedy především odborné veřejnosti a pokročilým uživatelům.

Dílo je psáno v českém jazyce a francouzština je často mimo mateřského jazyka konfrontována i s dalšími cizími jazyky s důrazem na typologické odlišnosti. Řazení kapitol a použitá terminologie se opět velmi liší od příruček určených široké veřejnosti a orientace v díle, vzhledem k záměru autora, pochopitelně vyžaduje lingvistické znalosti uživatele. Příkladem může být kategorie „prédeterminantů“, zahrnující členy, a „adjectifs déterminatifs“ (zájmena nesamostatná) nebo užití pojmu „náměstka“, jenž byl použit již v *Petite grammaire complète* od autorky Růženy Studničkové. Tentokrát však tento pojem není stavěn jako ekvivalent k zájmenu, nýbrž jako pojem zájmenu nadřazený. Zájmena pak stejně jako číslovky lze nalézt v části knihy věnující se substitutivním znakům. Novou skutečností je i terminologie slovesných časů, ve které je například použito pojmů: přítomný čas aktuální, prézens panchronický, prézens inkluзивní (přesahový), “prézens” v ustrnulých řečech a futurum gnomické.

Vědecká mluvnice francouzštiny se dále detailně zabývá skladbou v kapitolách Úroveň episemionu a Promluva jako funkčně autonomní komplexní episemion.

3.4 Období 1989–2012

Bakalářská práce se bude nyní věnovat současným příručkám vydaným po roce 1989, kdy spolu se „zmenšováním vzdáleností“ mezi státy Evropy díky technickým možnostem dopravy, globalizaci trhu a Evropské unii rapidně stoupá zájem o studium cizích jazyků včetně francouzštiny. Celkem bylo v daném období vydáno a posléze zahrnuto do této práce sedm různých gramatických příruček:

Francouzská mluvnice

Josef Hendrich, Jaromír Tláškal a Otomar Radina

První novou gramatickou příručkou vydanou po roce 1989, konkrétně v roce 1991 a následně v letech 1992 a 2001, je dílo s názvem *Francouzská mluvnice* od filologa PhDr. Josefa Hendricha, CSc., (nar. 1. 5. 1920 ve Střížovicích, zem. 9. 4. 2012 v Praze), romanisty Jaromíra Tláškala (nar. 31. 1. 1921 v Nemošicích u Pardubic, zem. 20. 5. 2008 v Praze) a lingvisty a překladatele Otomara Radiny (nar. 1933, zem. 3. 6. 1995 v Praze), jež bylo vydáno ve Státním pedagogickém nakladatelství (vydání z let 1991 a 1992) v Praze a nakladatelství Fraus (2001) v Plzni. V úvodu knihy je zmíněna pedagogická činnost autorů a od ní se odvíjející didaktický přístup, jenž je patrný z podrobných výkladů, poznámek a četného uvádění příkladů.

Dílo je podle úvodu určeno široké veřejnosti, ale podle osobních zkušeností autorky bakalářské práce spíše mírně pokročilým a pokročilým studentům s ohledem na, pro začátečníka zbytečnou, větší obsáhlost výkladu s cílem podat „podrobný obraz dnešní mluvené a psané francouzštiny“. Pro mírně pokročilé uživatele může být příručka naopak velmi přínosná díky četnému uvádění výjimek z pravidel, pozornosti věnované rozdílům mezi francouzštinou a češtinou a vysvětlení gramatických jevů z hlediska morfosyntaktického, umožňující tak snadné přenesení do běžné komunikace.

Francouzská mluvnice je členěna na obvyklé části věnované výslovnosti, pravopisu, slovní zásobě a tvoření slov, tvarosloví podle jednotlivých slovních druhů a skladbě. Ve všech těchto dílčích částech se objevují poznámky napomáhající chápání gramatických jevů v souvislostech s ostatními, zejména s výslovností. V rámci výkladu je použito české terminologie s odkazem na slovník českých a francouzských termínů v příloze učebnice a slovní druhy jsou rozděleny do dvanácti kategorií se zvláštním vymezením „určovatelů“ zahrnující členy a nesamostatná zájmena, zvláštním vymezením číslovek, částic a citoslovcí. V knize dále lze nalézt poznámky o odlišnostech v užití mluvnických jevů v hovorovém jazyce a ve frankofonních zemích mimo samotnou Francii.

Celkově je tato gramatická příručka jednou z nejpřehlednějších a studentům často doporučovaných gramatik francouzštiny.

Průvodce francouzskou gramatikou

Jan Bárta

Průvodce francouzskou gramatikou od autora Jana Bárty vydaný v roce 1992 zaujme především svou neobvyklou strukturou a pojetím výkladu gramatických pravidel, jež přinášejí nový, zajímavý pohled na studium mluvnice.

První kapitola má za cíl motivovat ke studiu čtenáře a uživatele knihy za pomoci vyjmenování výhod plynoucích ze znalosti cizího jazyka. Následuje kapitola s popisem struktury učebnice, vysvětlením jak s ní pracovat a radami pro úspěšné studium cizího jazyka. Další části knihy jsou rozděleny do obvyklých kapitol: o fonetice, tvoření slov, pravopise, morfologii a syntaxi a velmi zajímavá je závěrečná kapitola nazvaná "Gramatická tolerance" upozorňující na problémové jevy, v nichž existuje dvojitý úzus. Pod názvem každé kapitoly je uvedeno několik příkladů a teprve po nich následuje samotný výklad, což má podle autora vést k provedení nutné úvahy uživatele, která je poté výkladem jen potvrzena nebo doplněna. Kapitoly také často obsahují krátká cvičení pro fixaci poznatků.

Přehled francouzské mluvnice

Renáta Zavřelová a Olga Chybová

Zařazení příručky od autorek Renáty Zavřelové a Olgy Chybové vydané v letech 1992, 1995 a 2002 není zcela jednoznačné. *Přehled francouzské mluvnice* stojí na pomezí vymezené definice, jelikož se z velké části jedná o přehledové tabulky a shrnutí základních pravidel, a pokud by publikace neměla formu knihy, nýbrž například velkoformátové tabulky, do této práce by zařazena nebyla. O ponechání nakonec rozhodlo doplnění tabulek o poznámky a velmi krátké texty výkladu.

Publikace je psána českým jazykem, užívá českou i francouzskou terminologii, zachovává české řazení slovních druhů a kromě morfologie se věnuje také výslovnosti a základům syntaxe. Přes svou stručnost, přehledy i výklad ilustruje příklady z oblasti běžné slovní zásoby.

Mluvnice francouzštiny

Jitka Taišlová

Doktorka Jitka Taišlová, autorka řady učebnic francouzštiny včetně učebnic ON Y VA!, vytvořila *Mluvnici francouzštiny* se stejnou grafikou jako výše zmíněné učebnice pro uživatele těchto učebnic, ale i pro další uživatele, kteří studují či studovali francouzštinu a přejí si osvěžit a rozšířit své znalosti. Podle osobních zkušeností autorky bakalářské práce je tato mluvnice vhodná především pro začátečníky a mírně pokročilé, kterým přehlednou formou, v českém jazyce, za použití české terminologie s uvedením překladů u základních termínů, tříděním slovních druhů po vzoru češtiny a s četným uváděním příkladů z běžných komunikačních situací podává základní informace o gramatice francouzského jazyka. V rámci kapitol se pak věnuje výslovnosti, tvarosloví a skladbě s důrazem na srovnání českého a francouzského jazykového systému.

Příručka byla vydána v roce 2002 v nakladatelství LEDA a v současné době je velmi využívaná zejména studenty středních škol.

Repetitorium francouzské gramatiky

Kryštof Bajger

Repetitorium francouzské gramatiky je určeno především mírně pokročilým studentům jazyka z řad široké veřejnosti, kteří již dříve získali základní poznatky o gramatice francouzštiny a pomocí této příručky si přejí své znalosti rozšířit. Vzhledem k tomu, že toto dílo nemá za cíl být kompletním přehledem gramatiky, že se nevěnuje úplným základům a má za cíl spíše upozornit na problémové jevy a časté chyby, nebylo zařazení této příručky zcela jednoznačným rozhodnutím. Na druhou stranu je výklad mnohdy obsáhlejší než ve stručných mluvnicích, rovněž zahrnutých do zkoumání, a proto jsme se rozhodli zařadit i tuto publikaci.

Autor, překladatel a majitel agentury pro tlumočení a výuku jazyků Kryštof Bajger při tvorbě vycházel z praktických zkušeností získaných při výuce cizího jazyka. Publikaci rozdělil na dvě části, z nichž jen první se věnuje gramatice, druhá je tvořena slovníkem, přehledem slovních spojení, spojení s předložkami a dalšími výrazy (rien, apod.). Výklad je založen zejména na příkladech a srovnání češtiny s francouzštinou, což

ilustrují například i názvy podkapitol „Používání čísla jednotného nebo množného v obou jazycích“ nebo „Předmět v češtině a ve francouzštině“.

Terminologie je použito české s výjimkou slovesných časů a řazení slovních druhů rovněž odpovídá českému systému. Celkově lze příručku označit za velmi prakticky zaměřenou a svým obsahem mírně vybočující z řad „klasických“ gramatik.

Forum: méthode de français: mémento grammatical, vocabulaire 1.,2.

Jana Haiderová a Helena Svobodová

Oba díly příručky *Forum: méthode de français: mémento grammatical, vocabulaire* vyšly v nakladatelství Fraus v Plzni postupně v letech 2003 a 2004. Knihy jsou určeny studentům používajícím učebnice Forum a jsou tak spíše stručným přehledem a doplněním výkladu poskytnutého těmito učebnicemi. Autorky Mgr. Helena Svobodová a Mgr. Jana Haiderová (nar. 26.12.1949 ve Vysokém Mýtě) se tak postupně za užití česko-francouzské terminologie věnují v učebnici probíraným oblastem fonetiky, morfologie a syntaxe.

Gramatika současné francouzštiny

Autorský kolektiv pracovníků Lingea s.r.o.

Nejmladší vydanou gramatickou příručkou v rámci našeho zkoumání je *Gramatika současné francouzštiny* od autorského kolektivu pracovníků Lingea s.r.o. vydaná v roce 2011 v Brně.

Mluvnice si klade za cíl pomoci uživateli ve snaze naučit se francouzský jazyk, prakticky ho využívat při komunikaci a nejen v nabytí dovednosti odříkat naučená pravidla a poučky. Z toho vychází koncept učebnice, která výklady gramatických pravidel omezuje na minimum a věnuje se naopak co nejvíce příkladům z tisku a internetových zdrojů, tak aby skutečně odrážely současnou podobu jazyka.

Knihy je určena široké veřejnosti, začátečníkům i pokročilým uživatelům. Podle osobního názoru autorky bakalářské práce je ale vhodná spíše pro začátečníky s ohledem na stručnost obsahu i výkladu, nehledě na to, že dílo může trpět některými

drobnými nedostatky vzniklými nejspíše z důvodu většího počtu autorů. Jedním z takových úskalí může být terminologie, jež je například u slovesných časů v česky psané příručce užívána rovněž česká s překlady jen u některých časů v kontrastu k přehledovým tabulkám, kde je užito terminologie výhradně francouzské. Obecně lze konstatovat, že je vždy používána česká terminologie s občasnými překlady, což může být pro uživatele-začátečníka spíše matoucí.

3.5 Příručky určené studentům vysokých škol

Poslední kategorii gramatických příruček, která byla pro svou specifčnost zvlášť vydělena, zkoumána a prezentována, tvoří příručky určené studentům vysokých škol a často i konkrétním fakultám a oborům. Nejčastěji mají tyto příručky formu skript a jsou poměrně často upravovány a reeditovány.

Přehledná a soustavná francouzská mluvnice, tvarosloví a syntax s příklady

Anna Formánková-Kubínová

Příručka od autorky jazykových učebnic Anny Formánkové-Kubínové vydaná nakladatelstvím A. Neubert v Praze v roce 1930 není na rozdíl od ostatních příruček zahrnutých do podkapitoly 3.5 *Příručky určené studentům vysokých škol* určena pro studenty konkrétní školy, nýbrž pro studenty připravující se ke zkouškám z francouzštiny na vysokých školách obecně.

Výklad je podán v češtině s důsledným uváděním české i francouzské terminologie a současně ilustrován četnými příklady z oblasti běžné slovní zásoby. Autorka se detailně věnuje zejména fonetice a morfosyntaxi, přičemž klade důraz zejména na výjimky z pravidel a varování před častými chybami českých studentů.

Základy francouzské mluvnice

Jindřich Hořínek

Skripta *Základy francouzské mluvnice* od autora a docenta romanistiky PhDr. Jindřicha Hořínka (nar. 24.2.1919 v Rohozné) vydaná ve dvou dílech v letech 1957 a 1958

Státním pedagogickým nakladatelstvím v Praze jsou určena posluchačům fakulty společenských věd. Na rozdíl od příručky stejného názvu určené posluchačům fakulty filosofické a pedagogické, která vyšla později, a tím se k jejímu popisu rovněž dostáváme až po popisu dříve vydaných, se jí nepodařilo zapůjčit k podrobnějšímu zkoumání. Kniha se nachází v národním konzervačním fondu a přístup je tak možný jen za splnění zvláštních podmínek. Navíc se každou manipulací jediný exemplář opotřebovává a pro účely práce není zkoumání této konkrétní příručky nepostradatelné.

Mluvnické minimum jazyka francouzského

Ladislav Veselský, Marie Májovská a Olga Velíšková

Jak napovídá název příručky *Mluvnické minimum jazyka francouzského*, jde o stručné základy francouzské gramatiky. Kapitoly nesou jednoduché názvy: člen, podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky a slovesa. Ve výkladu je největší prostor věnován morfologii a ostatní oblasti, jako je fonetika nebo syntax, jsou zmiňovány jen okrajově.

Dílo vytvořené autorem Ladislavem Veselským (nar.1908) a kolektivem bylo vydáno Státním pedagogickým nakladatelstvím v letech 1965, 1968, 1971, 1973 a 1974 a je určeno studentům Vysoké školy ekonomické v Praze.

Stručný přehled francouzské mluvnice

Milada Olšovská

Velmi stručnou a prakticky zaměřenou příručkou je i *Stručný přehled francouzské gramatiky* od inženýrky Milady Olšovské (nar. 26.5.1927 v Ženevě, Švýcarsko) vydaný Univerzitou Karlovou v Praze pro studenty prvních ročníků všech jejích fakult, kteří již francouzštinu studovali na střední škole.

Kniha je psána českým jazykem s využitím české terminologie. Jednotlivé kapitoly jsou členěny do lekcí připomínajících spíše klasickou učebnici jazyka než příručku gramatiky a tyto lekce jsou dále děleny na část výkladovou s využitím velkého množství příkladů a část procvičovací.

Základy francouzské mluvnice

Jindřich Hořínek

Příručka *Základy francouzské mluvnice* od autora Jindřicha Hořínka, tentokrát určená pro posluchače fakulty filosofické a pedagogické, vznikla přepracováním stejnojmenného díla z let 1957 a 1958. Původní rozdělení do dvou svazků bylo rozšířeno na čtyři díly a vydáno postupně v letech 1971, 1972, 1975 a 1982.

Autor si klade za cíl připravit posluchače na vědecký pohled na francouzský jazyk, a to formou detailního výkladu zahrnujícího i běžným uživatelem méně často používané gramatické jevy, například historický infinitiv. Gramatika francouzštiny je zkoumána i z hlediska historického vývoje a v četných případech srovnávána s gramatikami jiných jazyků.

Celkově je příručka tvořena souvislým textem výkladu s použitím francouzské, české a latinské terminologie.

Stručná francouzská mluvnice

Otto Ducháček

Profesor Otto Ducháček je mimo již zmíněných publikací autorem také *Stručné mluvnice francouzštiny* pro studenty filozofické fakulty Univerzity J.E. Purkyně v Brně vydané ve Státním pedagogickém nakladatelství v roce 1972.

Dílo má formu skript psaných na stroji bez odlišení příkladů či jiných částí textu kromě nadpisů, při studiu znesnadňuje orientaci v textu. Obsah je zcela shodný s dílem *Francouzská mluvnice a cvičebnice* (O. Ducháček, 1957) kromě kapitoly o významosloví, která je ve *Stručné mluvnici francouzštiny* vynechána. Veškeré další charakteristiky těchto publikací jsou shodné.

Základní francouzská mluvnice

Vladimír Hořejší

Základní francouzská mluvnice od autora a docenta románské filologie PhDr. Vladimíra Hořejšího, CSc., (nar. 14. 4. 1925 v Praze, zem. 25. 3. 1992 v Olomouci) má sloužit

především studentům 3. ročníku pedagogického oboru k přípravě ke zkoušce a dále také nižším ročníkům Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Autor v úvodu publikace vyjadřuje záměr přispět k praktickému zvládnutí učiva studenty a zaměřit se při výkladu zejména na morfologii a méně na syntax. Oproti tomuto záměru stojí fakt, že právě tato příručka představuje nejdetailnější skripta v rámci našeho zkoumání, pojetí výkladu je poměrně popisné a teoretické a podle osobního názoru autorky bakalářské práce má obsah těchto skript blíže k *Vědecké mluvnici francouzštiny* (J. Šabršula, 1986) než k prakticky zaměřeným příručkám.

Dílo je tvořeno dvěma částmi věnujícími se morfologií (první část) a syntaxi (druhá část). Ve výkladu je užito české terminologie s francouzskými ekvivalenty v závorkách, s výjimkou výlučně francouzské terminologie slovesných časů. Co se týče slovních druhů, jsou zařazeny z hlediska českého pojetí a s češtinou je také v rámci výkladu gramatika francouzštiny srovnávána.

Základy francouzské mluvnice

Milada Holubcová a Eva Špinková

Stručnější a praktičtější zaměřenou příručkou jsou *Základy francouzské mluvnice* od autorek učebnic Milady Holubcové a Evy Špinkové vydané Státním pedagogickým nakladatelstvím v Praze v letech 1976, 1984, 1986, 1987 a 1988. Učebnice je určena studentům všech fakult Vysoké školy ekonomické v Praze a vychází z poznatků získaných předešlým studiem *Francouzštiny pro ekonomy*⁴, které dále rozšiřuje a doplňuje.

V případě *Základů francouzské mluvnice* tedy nejde o kompletní výklad gramatiky, nýbrž o připomenutí a navázání a autorky se tak například nevěnují fonetice a pravopisu a ani výkladu některých slovních druhů, konkrétně spojek, předložek a částic. Rovněž není samostatně vydělena syntax, která je jen stručně vysvětlena u jednotlivých slovních druhů, zejména v kapitole věnované slovesům. Příklady nejsou nijak četné, což je kompenzováno přítomností cvičení.

⁴ Velíšková, Olga, Marie Májovská a Ladislav Veselský. *Francouzština pro ekonomy: určeno pro posl. všech fakult VŠE*. 8. vyd. Praha: SPN, 1987. 328 s.

V publikaci je v rámci výkladu využito české terminologie včetně slovesných časů, pro něž jsou české termíny zavedeny. Francouzské termíny nalezneme v závorkách ihned za českými pojmy. Řazení slovních druhů je rovněž shodné s českým pojetím.

Gramatická příručka pro posluchače INTEXu

Renata Drahozalová

Gramatická příručka pro posluchače INTEXu je doplňkovým materiálem určeným studentům audiovizuálního kurzu *Méthode audiovisuelle globale et structurale*, posluchačům pedagogické fakulty. Dílo od autorky PhDr. Renaty Drahozalové je rozděleno na čtyři části organizované po lekcích, jejichž obsahem je vždy výklad doplňující zmíněný audiovizuální kurz. Příručka je tak spíše pomocnou učebnicí jazyka, a to především jeho základů.

Vybrané kapitoly z francouzské gramatiky

Eva Trousilová

Doplňkový materiál určený k opakování, k utřídění znalostí a jejich procvičení od autorky doc. PhDr. Evy Trousilové, CSc., (nar. 22.4.1936 v Praze) vydaný ve Státním pedagogickém nakladatelství v Praze v roce 1990 pod názvem *Vybrané kapitoly z francouzské gramatiky* je určen především posluchačům nefilologických oborů fakulty pedagogické a filozofické a aspirantům připravujícím se na zkoušku z francouzštiny v rámci kandidátského minima.

Kapitoly jsou v rámci příručky děleny podle obtížnosti jevů a doplněny o opakovací cvičení. Výklad se soustředí na základní pravidla fonetiky, morfologie a syntaxe a je podán v českém jazyce s použitím české i francouzské terminologie.

Základní francouzská mluvnice

Marcela Hejtmanová

S poslední námi prezentovanou příručkou jsme měli možnost se seznámit při studiu prvního ročníku vysoké školy. Jedná se o dílo Marcely Hejtmanové, historičky se

zaměřením na starověké dějiny a klasickou filologii a překladatelky z latiny a francouzštiny, vydané Pedagogickou fakultou Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích, v roce 1993.

Příručka je určena především studentům prvního ročníku pedagogické fakulty oboru francouzský jazyk, kterým slouží k zopakování učiva středních škol, na něž je možné posléze navázat další studium. Nicméně publikace je svojí koncepcí využitelná i uživateli mimo vysoké školy, především mírně pokročilým.

Skripta jsou celkově stručná a přehledná, psána českým jazykem, využívající české terminologie s francouzskými ekvivalenty uvedenými v závorkách. Výklad je členěn do 34 kapitol doplněných cvičeními a důraz je kladen zejména na morfologii a méně také na syntax a lexikologii.

Z osobních zkušeností lze potvrdit vhodnost příručky pro zopakování, utřídění a systematizaci dříve získaných znalostí. Při práci se skripty je na druhou stranu nepraktické řazení kapitol, seřazených nejspíše podle obtížnosti, nikoli podle slovních druhů. Z pozice uživatele bychom rovněž ocenili četnější uvádění příkladů, které se v mnoha případech omezuje na jediný příklad. Příručka si tím však zachovává stručnost a při doplnění o výklad přednášejícího může být i uvedení menšího množství příkladů dostačující.

4 Shrnutí výsledků a porovnání příruček

ři rekapitulaci a vzájemném srovnání jednotlivých příruček je nutné brát v potaz velké zevšeobecnění a chápat toto srovnání jen jako doplnění popisu konkrétních publikací, jelikož každé dílo je pochopitelně jedinečné a ve své podstatě nesrovnatelné s dalšími. Srovnání bude provedeno na základě některých sledovaných kritérií popsanych v kapitole 3.1 Sledované oblasti a kritéria.

V převážné většině představených gramatik lze nalézt úvod psaný obvykle autorem, ze kterého je patrný cíl sledovaný při tvorbě příručky, charakteristika uživatelů, pro něž je příručka určena, a případné další informace týkající se obsahu díla. Jedinou příručkou vymykající se tomuto konceptu úvodu je Bártův *Průvodce francouzskou gramatikou*, v jehož úvodu se autor zaměřuje především na motivaci ke studiu cizích jazyků. Z celkového počtu zkoumaných gramatik (37) jen 13 publikací úvod neobsahuje a z nich jen jediná příručka byla vydána po roce 1989. Jedná se o *Přehled francouzské mluvnice* (R.Zavřelová, O.Chybová), který sám o sobě není příliš obsáhlou publikací.

Jednou z hlavních příčin rozdílů mezi gramatikami je zaměření příruček na odlišnou skupinu uživatelů, a tím na naplnění odlišných potřeb a cílů. Cílové skupiny děl jsou znázorněny v tabulce (**Tabulka 2 Cílová skupina příručky**), přičemž pokud autor cílovou skupinu sám v úvodu neurčil, byla určena dle následujících ukazatelů:

- Jazyk příručky
- Obsah
- Detailnost a hloubka výkladu

Předpokládali jsme, že příručky psané francouzským jazykem nebo pojímající výklad velmi detailně nejsou určeny začátečníkům a naopak knihy věnující se stručně zejména úplným základům jsou zbytečné pro pokročilé studující.

Tabulka 2 Cílová skupina příručky

Název publikace	autor	Cílová skupina
Grammaire française	František Pover František Vojtíšek	Žáci středních škol, mírně pokročilí
Říhova Francouzská mluvnice a čítanka	Karel Frýba	Žáci měšťanských/ obecních škol
Petite grammaire complète	Růžena Studničková	Studující a učitelé
Praktická mluvnice francouzská na základě latiny	Karel Rochel (pseud. Karla Skály)	Uživatelé ovládající latinský jazyk
Grammaire française	Rudolf Souček	Studenti a široká veřejnost

Grammaire française	Henri Bornecque Josef Bernard Julius Bartošek	Vyšší třídy středních škol
Soustavná mluvnice a slovník k I. a II. dílu Učebnice francouzského jazyka pro obchodní akademie	Antonín Bernášek	Žáci/studenti obchodní akademie
Přehled francouzské mluvnice	Tobiáš Bednář	Studenti, široká veřejnost
Grammaire française abrégée	A. Jelagin J. Čada	Široká veřejnost
Grammaire française	Vladimír Smolák	Vyšší třídy středních škol
Grammaire française pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque	Rudolf Souček	Žáci/ studenti vyšších ročníků středních škol
Précis de grammaire française sur une base historique et psychologique	Moritz Regula Antonín Šesták	Vyšší třídy středních škol
Francouzsky rychle a všude	J. Poch	Široká veřejnost začátečníci
Grammaire française	Josef Balcar Otta Tichý	Široká veřejnost pokročilí
Grammaire complète de la langue française	O. Ducháček	Široká veřejnost pokročilí
Francouzská mluvnice a cvičebnice	O. Ducháček	Široká veřejnost začátečníci, mírně pokročilý
Francouzská mluvnice	Josef Balcar Ota Tichý	Žáci a studenti
Stručná mluvnice francouzštiny	Věra Stauchová	Široká veřejnost mírně pokročilí
Vědecká mluvnice francouzštiny	Jan Šabršula	Odborná veřejnost studenti
Francouzská mluvnice	Josef Henrich Otomar Radina Jaromír Tláškal	Široká veřejnost mírně pokročilí, pokročilí
Průvodce francouzskou gramatikou	Jan Bárta	Široká veřejnost
Přehled francouzské gramatiky	Renáta Zavřelová Olga Chybová	Široká veřejnost mírně pokročilí
Mluvnice francouzštiny	Jitka Taišlová	Široká veřejnost začátečníci
Repetitorium francouzské gramatiky	Kryštof Bajger	Široká veřejnost mírně pokročilí
Forum: méthode de français : mémento grammatical, vocabulaire	Jana Haiderová Helena Svobodová	Studenti učebnic Forum
Gramatika současné francouzštiny: s praktickými příklady	Lingea kol.	Široká veřejnost začátečníci
Přehledná a soustavná francouzská mluvnice, tvarosloví a syntax s příklady	Anna Formánková- Kubínová	Studenti připravující se na zkoušku
Základy francouzské mluvnice	Jindřich Hořínek	Studenti VŠ

Mluvnické minimum z jazyka francouzského	Ladislav Veselský Marie Májovská Olga Velíšková	Studenti VŠE
Stručný přehled francouzské mluvnice	Milada Olšovská	Studenti I. ročníku UK v Praze
Základy francouzské mluvnice	Jindřich Hořínek	Studenti VŠ
Stručná mluvnice francouzská	Otto Ducháček	Studenti Univerzity J.E. Purkyně v Brně
Základní francouzská mluvnice	Vladimír Hořejší	Studenti VŠ
Základy francouzské mluvnice	Milada Holubcová Eva Špinková	Studenti VŠE
Gramatická příručka francouzštiny	Renata Drahozalová	Posluchači INTEXu
Vybrané kapitoly z francouzské gramatiky se cvičeními	Eva Trousilová	Studenti VŠ
Základní francouzská mluvnice	Marcela Hejtmanová	Studenti Pedagogické fakulty JCU

Z tabulky vyplývá, že nejstarší příručky, vydané do roku 1949, jsou nejčastěji určeny žákům a studentům. U této skupiny uživatelů autoři často předpokládají znalosti latiny. Široké veřejnosti jsou v této kategorii čítající 14 příruček přímo určeny jen tři příručky: *Grammaire française abrégée* (A. Jelagin, J. Čada, 1931), *Francouzsky rychle a všude* (J. Poch, 1940) a *Grammaire française* (Josef Balcar, Otta Tichý, 1947). Další dvě publikace jsou určeny široké veřejnosti jako sekundární skupině.

Z důvodu historické situace, která nebyla nakloněna interakci se západoevropskými zeměmi, tedy ani s Francií, jsme v časovém období počínajícím rokem 1949 a končícím rokem 1989, předpokládali pokles četnosti vydaných děl zaměřených na výklad gramatiky francouzštiny a změnu cílové skupiny těchto příruček. Tento předpoklad se z části také potvrdil. V tomto období byla vydána jen jediná příručka určená žákům, studentům, konkrétně hospodářských škol a jazykových kurzů, vydaná pod názvem *Francouzská mluvnice* (Josef Balcar, Otta Tichý, 1959). Pro příručky v tomto období je jinak typické spíše určení vzdělané a odborné veřejnosti a popis francouzštiny z hlediska teoretického, vědeckého, jako je tomu například ve *Vědecké mluvnici francouzštiny* (Jan Šabršula, 1986). Ačkoli bylo nalezeno jen pět gramatických příruček vydaných v tomto čtyřicet let trvajícím časovém období, nelze opomenout podstatnou skutečnost, kterou je počet vydaných příruček určených vysokoškolským studentům. Z celkového počtu jedenácti skript, bylo v letech 1949–1989 vydáno devět publikací. Lze předpokládat, že zájem o studium francouzského jazyka byl v této době přesunut z roviny praktické do roviny teoretické.

Po roce 1989 nastává opět nárůst vydávání příruček určených pro širokou veřejnost a zejména začátečníkům a mírně pokročilým s cílem umožnit uživateli osvojení základů pro využití jazyka v praxi.

Co se týče autorů děl, lze pozorovat velmi podobný vývoj, jako je tomu u cílové skupiny uživatelů příručky. V prvním období jsou autory většinou středoškolští profesori, v druhém období univerzitní profesori a v současnosti autoři věnující se více jazyku v praxi, například překladatelské.

Podstatný rozdíl mezi publikacemi spočívá v jazyce příručky a jazyce užité terminologie. U těchto dvou kategorií se až na výjimky setkáváme se dvěma možnostmi. Jazyk příručky a stejně tak i terminologie je obvykle český nebo francouzský, případně autor tyto dvě možnosti kombinuje. Jazyk výkladu a užití terminologie lze sledovat v následující tabulce (**Tabulka 3 Jazyk příručky a užití terminologie**).

Tabulka 3 Jazyk příručky a užití terminologie

<i>Název publikace</i>	<i>autor</i>	<i>Jazyk příručky</i>	<i>Terminologie</i>
Grammaire française	František Pover František Vojtišek	FJ	F
Říhova Francouzská mluvnice a čítanka	Karel Frýba	ČJ	Č + F (slovesné časy)
Petite grammaire complète	Růžena Studničková	ČJ (syntax FJ)	Č + F
Praktická mluvnice francouzská na základě latiny	Karel Rochel (pseud. Karla Skály)	ČJ	F
Grammaire française	Rudolf Souček	FJ	F
Grammaire française	Henri Bornecque Josef Bernard Julius Bartošek	FJ	F
Soustavná mluvnice a slovník k I. a II. dílu Učebnice francouzského jazyka pro obchodní akademie	Antonín Bernášek	ČJ	Č + F
Přehled francouzské mluvnice	Tobiáš Bednář	ČJ	Č + F
Grammaire française abrégée	A. Jelagin J. Čada	FJ	F
Grammaire française	Vladimír Smolák	FJ	F
Grammaire française pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque	Rudolf Souček	FJ	F
Précis de grammaire française sur une base historique et psychologique	Moritz Regula Antonín Šesták	FJ	F

Francouzsky rychle a všude	J. Poch	ČJ	Č + F (slovesné časy)
Grammaire française	Josef Balcar Otta Tichý	FJ	F
Grammaire complète de la langue française	O. Ducháček	FJ	F
Francouzská mluvnice a cvičebnice	O. Ducháček	ČJ	Č + F (slovesné časy)
Francouzská mluvnice	Josef Balcar Ota Tichý	ČJ	Č + F (slovesné časy)
Stručná mluvnice francouzštiny	Věra Stauchová	ČJ	Č
Vědecká mluvnice francouzštiny	Jan Šabršula	ČJ	Č/L
Francouzská mluvnice	Josef Henrich Otomar Radina Jaromír Tláškal	ČJ	Č
Průvodce francouzskou gramatikou	Jan Bárta	ČJ	
Přehled francouzské gramatiky	Renáta Závřelová Olga Chybová	ČJ	Č + F
Mluvnice francouzštiny	Jitka Taišlová	ČJ	Č + F
Repetitorium francouzské gramatiky	Kryštof Bajger	ČJ	Č + F (slovesné časy)
Forum: méthode de français : mémento grammatical, vocabulaire	Jana Haiderová Helena Svobodová	ČJ	Č + F
Gramatika současné francouzštiny: s praktickými příklady	Lingea kol.	ČJ	Č + F
Přehledná a soustavná francouzská mluvnice, tvarosloví a syntax s příklady	Anna Formánková- Kubínová	ČJ	Č + F
Základy francouzské mluvnice	Jindřich Hořínek	ČJ	Č/F/L
Mluvnické minimum z jazyka francouzského	Ladislav Veselský Marie Májovská Olga Velíšková	ČJ	Č
Stručný přehled francouzské mluvnice	Milada Olšovská	ČJ	Č
Základy francouzské mluvnice	Jindřich Hořínek	ČJ	
Stručná mluvnice francouzská	Otto Ducháček	ČJ	Č + F (slovesné časy)
Základní francouzská mluvnice	Vladimír Hořejší	ČJ	Č + F
Základy francouzské mluvnice	Milada Holubcová Eva Špinková	ČJ	Č + F
Gramatická příručka francouzštiny	Renata Drahozalová	ČJ	Č
Vybrané kapitoly z francouzské gramatiky se cvičeními	Eva Trousilová	ČJ	Č + F
Základní francouzská mluvnice	Marcela Hejtmanová	ČJ	Č + F

V tabulce můžeme opět pozorovat zajímavé rozdíly v rámci vymezených období. Zatímco do roku 1949 je většina gramatik psána francouzsky, z čehož vyplývá i použití francouzské terminologie, od roku 1949 jsou již s výjimkou *Grammaire complète de la langue française* (O. Ducháček, 1955) všechny příručky psány českým jazykem s terminologií českou, případně česko-francouzskou.

Bakalářská práce se rovněž zaměřila na obsah mluvnice a sledovala, zda se autoři věnují výslovnosti, tvarosloví, skladbě a případně dalším disciplínám. V této oblasti nebyly zaznamenány žádné významné rozdíly. Gramatické příručky jsou téměř vždy zaměřeny především na tvarosloví a výslovnost a skladbě je obvykle věnováno jen několik stran. Poznámky o skladbě jsou také často jen součástí rozsáhlejšího výkladu tvarosloví.

Na závěr bude v následující tabulce (**Tabulka 4 Detailnost a hloubka výkladu**) zhodnocena hloubka a detailnost výkladu v představených gramatikách. Tato tabulka je založena především na vlastním úsudku, vyplývajícím z porovnání zkoumaných děl.

Tabulka 4 Detailnost a hloubka výkladu

Název publikace	autor	Detailnost a hloubka výkladu
Grammaire française	František Pover František Vojtíšek	***
Říhova Francouzská mluvnice a čítanka	Karel Frýba	*
Petite grammaire complète	Růžena Studničková	*
Praktická mluvnice francouzská na základě latiny	Karel Rochel (pseud. Karla Skály)	***
Grammaire française	Rudolf Souček	*
Grammaire française	Henri Bornecque Josef Bernard Julius Bartošek	*
Soustavná mluvnice a slovník k I. a II. dílu Učebnice francouzského jazyka pro obchodní akademie	Antonín Bernášek	**
Přehled francouzské mluvnice	Tobiáš Bednář	*
Grammaire française abrégée	A. Jelagin J. Čada	*
Grammaire française	Vladimír Smolák	**
Grammaire française pour les classes supérieures de l'enseignement secondaire tchécoslovaque	Rudolf Souček	**
Précis de grammaire française sur une base historique et psychologique	Moritz Regula Antonín Šesták	***

Francouzsky rychle a všude	J. Poch	*
Grammaire française	Josef Balcar Otta Tichý	**
Grammaire complète de la langue française	O. Ducháček	***
Francouzská mluvnice a cvičebnice	O. Ducháček	**
Francouzská mluvnice	Josef Balcar Ota Tichý	**
Stručná mluvnice francouzštiny	Věra Stauchová	**
Vědecká mluvnice francouzštiny	Jan Šabršula	****
Francouzská mluvnice	Josef Henrich Otomar Radina Jaromír Tláškal	***
Průvodce francouzskou gramatikou	Jan Bárta	**
Přehled francouzské gramatiky	Renáta Zavřelová Olga Chybová	*
Mluvnice francouzštiny	Jitka Taišlová	**
Repetitorium francouzské gramatiky	Kryštof Bajger	**
Forum: méthode de français : mémento grammatical, vocabulaire	Jana Haiderová Helena Svobodová	*
Gramatika současné francouzštiny: s praktickými příklady	Lingea kol.	**
Přehledná a soustavná francouzská mluvnice, tvarosloví a syntax s příklady	Anna Formánková- Kubínová	***
Základy francouzské mluvnice	Jindřich Hořínek	?
Mluvnické minimum z jazyka francouzského	Ladislav Veselský Marie Májovská Olga Velíšková	*
Stručný přehled francouzské mluvnice	Milada Olšovská	*
Základy francouzské mluvnice	Jindřich Hořínek	***
Stručná mluvnice francouzská	Otto Ducháček	**
Základní francouzská mluvnice	Vladimír Hořejší	***
Základy francouzské mluvnice	Milada Holubcová Eva Špinková	**
Gramatická příručka francouzštiny	Renata Drahozalová	*
Vybrané kapitoly z francouzské gramatiky se cvičeními	Eva Trousilová	**
Základní francouzská mluvnice	Marcela Hejtmanová	**

Závěr:

Cílem práce bylo vyhledat, popsat a dle předem stanovených kritérií porovnat české gramatiky francouzštiny vydané od roku 1920.

V první fázi bylo nejprve nutné definovat pojem „česká gramatika“ jež byla pro účely práce definována jako příručka zabývající se zejména tvaroslovím, případně syntaxí, fonetikou a dalšími lingvistickými disciplínami ve snaze teoreticky popsat francouzský jazyk nebo prostřednictvím jejich popisu usnadnit uživateli studium francouzštiny jako cizího jazyka. Dále byl pojem zúžen na příručky, jež obsahují minimálně kompletní výklad základů francouzské mluvnice z hlediska morfologie. Nakonec jsme se pokusili vymezit význam spojení „česká“ gramatika, jež pro nás znamená gramatiku napsanou českým autorem nebo za spoluautorství českého autora a zároveň vydanou na našem území.

Po vymezení pojmu následovalo provedení rešerše v databázi České národní bibliografie, jež by měla díky povinným výtiskům zajistit kompletnost výzkumu. Vyhledávání probíhalo postupným zadáváním hesel a tříděním výsledků, z nichž byly vyřazeny zejména příručky cizích autorů přeložené do češtiny, přehledové tabulky a mapy, cvičebnice a gramatiky jiných cizích jazyků. Celkem bylo nalezeno 82 příruček odpovídajících definici při započítání všech vydání včetně prostých dotisků. Různých gramatik bylo od roku 1920 vydáno a do práce zahrnuto 37.

Výsledky rešerše byly třízeny do tří časových období a zvláštní kategorie tvořené publikacemi určenými vysokoškolským studentům. Mezi kategoriemi jsme předpokládali rozdíly v četnosti vydaných publikací, v jejich zaměření a cílové skupině uživatelů. Tento předpoklad se částečně potvrdil.

Po vymezení oblasti, jimiž se měla práce dále zabývat při výzkumu jednotlivých děl, byla všechna díla zkoumána a studována ve všeobecné studovně Národní knihovny v Praze. Jak je již uvedeno na straně 34 a 35, *Základy francouzské mluvnice* od autora Jindřicha Hořínka, vydané v letech 1957 a 1958, se nepodařilo získat ke zkoumání z důvodu uložení díla v Národním konzervačním fondu.

Výsledkem zkoumání jednotlivých děl bylo vytvoření poznámek o každém z nich a následná prezentace gramatických příruček s přihlédnutím ke vzájemnému porovnání.

V závěru byly příručky v rámci vymezených kategorií srovnávány a výsledky sumarizovány.

Resumé

Comme le titre l'indique, nous nous sommes occupés des grammaires „tchèques“ de la langue française publiées depuis l'année 1920. Dans notre recherche, nous avons procédé par trois étapes.

Tout d'abord il fallait créer la définition de l'expression « la grammaire tchèque » qui sera très importante dans notre recherche et surtout dans les résultats finaux. En premier lieu, nous nous sommes concentrés sur le mot « grammaire ». Après la consultation des livres rédigés par des linguistes tchèques, nous avons décidé de comprendre ce sujet dans le sens laïque et de considérer la « grammaire » comme une publication ayant pour but d'offrir les connaissances théoriques de la langue pour faciliter à ses usagers l'application pratique dans la communication ou éventuellement comme une publication accordante la description de la langue du point de vue théorique et scientifique. Ensuite, il nous est resté de trouver une définition appropriée de l'adjectif « tchèque ». La grammaire « tchèque » a été définie comme la publication rédigée par l'auteur tchèque et en même temps éditée sur le territoire tchèque.

Ayant créé la définition, notre devoir suivant, toujours dans le cadre de la première étape, a été de chercher toutes les publications qui conviennent à cette définition. La recherche a été exécutée pendant le mois de novembre 2012 dans le Catalogue de la bibliographie nationale tchèque mené par la Bibliothèque nationale tchèque. Le choix de cette base de données pour notre recherche assure la ressource la plus complète grâce à la loi n°37 de l'année 1995 visant les publications non périodiques, qui donne l'obligation d'accorder deux exemplaires de toutes les publications édités sur le territoire tchèque à la Bibliothèque tchèque. Dans cette base de données, nous avons cherché les publications d'après les mots-clés comme le sont par exemple « grammaire française » ou « francouzská gramatika ». Evidemment, les résultats devaient être triés et il fallait exclure ceux qui ne correspondaient pas à notre définition. Ce sont surtout les tableaux récapitulatifs, les cahiers d'exercices de grammaire et les publications de provenance étrangère qui ont été éliminés. Néanmoins, en cas des hésitations, nous avons décidé de garder la publication.

Au total, nous avons trouvé quatre-vingts-deux publications qui conviennent à la définition, toutes les éditions comprises les rééditions simples incluses. Dans notre recherche, nous avons intégré trente-sept grammaires diverses éditées depuis 1920. Ces

trente-sept publications ont été classées dans trois catégories selon l'année d'édition et une catégorie à part, comprenant les grammaires destinées aux étudiants des universités. Nous avons supposé les différences entre les catégories notamment en ce qui concerne le nombre des grammaires éditées, leurs buts et leurs utilisateurs supposés. Les étapes chronologiques définies sont suivantes : 1920 – 1949, 1949 – 1989 et 1989 – novembre 2012. La liste des grammaires classées selon les catégories se trouve à la page 11 – 18.

Deuxième partie de ce mémoire est consacrée principalement à la présentation des grammaires une par une. Avant l'exploration des livres, il était nécessaire de déterminer les critères et les domaines qui seront observés et présentés en mettant l'accent sur les différences entre eux et sur leur comparaison. Nous avons étudié si l'auteur sympathise avec une des théories grammaticales, quel est son objectif et quels sont les usagers supposés. Nous nous sommes focalisés également sur le contenu des livres en question en étudiant les disciplines décrites, la profondeur et le caractère détaillé et nous avons observé si des exemples illustratifs sont ajoutés et quelle est leur source. Non en dernier lieu nous nous sommes intéressés à la langue de la publication, à la langue de la terminologie et au système selon lequel les mots sont classés. Enfin nous avons cherché des informations concernant les auteurs des livres dans la base de données menée également par la Bibliothèque nationale tchèque. Les informations les plus importantes pour nous ont été celles qui touchent la qualification et profession.

Après la présentation, nous avons essayé de résumer et généraliser les résultats dans notre troisième partie. Nous pouvons constater que notre hypothèse, concernant la différence entre les livres édités dans les époques déterminées, a été confirmée.

L'époque entre les années 1920 et 1949 présente la période la plus riche en ce qui concerne le nombre de grammaires éditées. Quatorze publications au total ont été éditées. Les auteurs de ces livres sont dans la majorité des cas représentés par les professeurs dans les écoles secondaires et les utilisateurs supposés sont également des étudiants de ce degré d'école. La langue française est souvent utilisée comme la langue de l'interprétation de même que la langue de la terminologie. C'est justement la terminologie qui pourrait causer des problèmes aux utilisateurs contemporains, parce qu'elle n'est plus actuelle.

Depuis 1949 jusqu'à 1989, cinq grammaires qui pouvaient être comprises dans notre recherche ont été publiées. Cependant, en même temps, il a été édité la plupart des

publications destinées aux étudiants des universités, dans cette époque. Les auteurs des livres sont souvent les professeurs universitaires et ces livres, écrits en tchèque, sont plus théoriques et plus scientifiques.

Après l'année 1989, nous avons attendu l'augmentation du nombre des grammaires des langues étrangères éditées en conformité avec l'augmentation de l'intérêt d'apprendre les langues. Pendant plus de vingt années, seulement sept grammaires de la langue française ont été publiées. Nous devons toutefois noter qu'il y s'agit uniquement des livres des auteurs tchèques. Ces auteurs sont souvent les personnes avec des expériences linguistiques plutôt pratiques, par exemple les traducteurs.

En tout cas nous croyons que chaque utilisateur a la possibilité de choisir la publication appropriée sur un marché qui inclut tous les types de grammaires différentes.

Datové zdroje a literatura

ČERNÝ, Jiří, 2008. *Úvod do studia jazyka*. 2. vyd. Olomouc: Rubico. 248 s. ISBN 978-80-7346-093-8.

Galicismus. In: *ABZ.cz: slovník cizích slov* [on-line]. Radek Kučera & daughter, 2005. [cit. 20. 4. 2013]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=galicismus

HAVRÁNEK, Bohuslav a JEDLIČKA, Alois, 1970. *Česká mluvnice: vysokošk.* Česká republika. Zákon ze dne 8. února 1995 o neperiodických publikacích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Praha: Ministerstvo vnitra, 1995, 8. Dostupné z: aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2819

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *AUT: Databáze národních autorit NK ČR* [online]. 2009 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=aut

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *ČNB: Česká národní bibliografie* [online]. 2009 [cit. 2012-11-25]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=cnb

PEROUTKOVÁ, Jitka, 2010. *Tvarosloví a slovní druhy v českých gramatikách francouzštiny: diplomová práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, fakulta pedagogická. 79 l. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.